ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ ГАЗЕТАСИ

ҚИШЛОҚ ҲАЁТИ

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1996 йил
14 май
СЕШАНБА
№ 35 (5.707)
сотувда эркин нархда

ТАЪСИСЧИ — ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ВАЗИРЛИГИ

КОММУНИКАЦИЯ РАВНАҚИ ЮКСАЛИШ ОМИЛИДИР

Узбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 12 май куни Эрон Ислом Республикасининг Машҳад шаҳрига жўнаб кетди.

Мамлакатимиз раҳбари бу ерда Марказий Осиё давлатлари ва Эрон Ислом Республикаси ҳамкорлигида қурилган Машҳад-Серахс-Тежен темир йўлининг тантанали очилиш маросимида иштирок этади. Сўнг Ўзбекистон Президенти Туркманистон пойтахти Ашгабадда иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатлар раҳбарларининг навбатдаги учрашувида қатнашади.

Бугунги кунда мамлакатимизнинг жаҳон иқтисодиётига мувофиқлашуви, ташқи иқтисодий алоқалари, савдо-сотиғи ривожи икки муҳим омил билан боғлиқдир. Биринчиси Ўзбекистоннинг иқтисодий салоҳияти, бозор иқтисодиёти муносабатларини шакллантириш борасидаги ислоҳотлар муваффақияти ва хорижий ҳамкорлар билан ишлаш тажрибаси бўлса, иккинчиси, бизга боғлиқ бўлмаган томони — коммуникация, яъни, транспорт йўллари алоқасидир.

— Масаланинг бевосита ўзимизга тегишли жиҳатига келсак, — деди Президент Ислом Каримов Тошкент аэропортида журналистларнинг саволларига жавоб берар экан, — Ўзбекистоннинг бугунги иқтисодий имкониятлари, охирги йилларда эришган ютуқларини жаҳон ҳамжамияти кенг тан олмоқда. Шу билан бир пайтда республикамизга қизиқиш тобора ортиб боряпти ва хорижий ҳамкорларимиз кун сайин кўпаймоқда. Лекин, бизнинг жуғрофий жиҳатдан сув йўлларига эга эмаслигимиз ана шу алоқаларни жадал ривожлантиришга ҳалал беряпти. Машҳад-Серахис-Тежен темир йўли эса бизга катта имкониятлар очади, турли давлатлар билан савдо-сотиқ алоқаларини ривожлантиришга қулай шароит туғдиради.

Ўзбекистон Машҳад ва Теҳрон орқали Туркияга чиқувчи бу йўл билан чекланиб қолиш ниятида эмас, мамлакатимиз раҳбари Афғонистон орқали Покистоннинг Карачи бандаргоҳларига олиб чиқувчи йўл қурилиши режаси устида ҳам тинимсиз ишланаётганини таъкидлади.

Иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатлар раҳбарларининг Ашгабадда бўладиган навбатдаги учрашуви эса, асосан, ўзаро коммуникация ривожлантириш масалаларига бағишланади. Олий даражадаги учрашувда иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига аъзо бешта Марказий Осиё мамлакати ҳамда Эрон, Туркия, Покистон, Афғонистон ва Озарбайжон давлатлари раҳбарлари қатнашади. Унда коммуникация соҳасидаги ҳамкорликнинг ҳуқуқий асослари масаласи кўриб чиқилади. Бу борадаги ўзаро мажбуриятлар аниқлаштириб олинади.

Президент Ислом Каримов учрашувнинг бошқа бир муҳим жаҳатига тўхталди. Маълумки Ўзбекистон, Туркманистон, Озарбайжон ва Грузия давлатлари ўртасида Қора денгизга чиқувчи янги транспорт йўлини қуриш режалаштирилаётир. Мазкур учрашувда ушбу ниятни амалга ошириш масаласи ҳам атрофлича муҳокама қилинади.

Ўзбекистоннинг ташқи дунё билан алоқа қилувчи бир неча қулай йўлларга эга бўлиши мамлакатимиз иқтисодиётини юксалтириш, ташқи савдо-сотиқ ҳажмини ошириш орқали ҳалқимизнинг фаровон ҳаётини таъминлашга хизмат қилади. Ўзбекистон Президентининг мазкур сафари бу борадаги эзгу ниятлар ижобатининг дебочаси бўлиши шубҳасиздир.

Мамлакатимиз раҳбарини Тошкент аэропортида Ўзбекистон Олий мажлиси Раиси Э.Халилов, Бош вазир Ў.Султонов, Президентнинг давлат маслаҳатчилари Б.Ғуломов, С.Сафоев, Тошкент шаҳар ҳокими К.Тўлаганов кузатиб қолди.

(ЎзА)

ЙЎЛЛАР ВА ДИЛЛАР ТУТАШГАН ЖОЙДА

Машҳад шаҳри, 13 май, Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги «Жаҳон» Ахборот агентлиги мухбири Насриддин Муҳаммадиев хабар қилади:

Кеча кечқурун Узбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Машҳад — Сарахс — Тажан темир йўлининг тантанали очилиш маросимида иштирок этиш учун Эрон Ислом Республикасининг Машҳад шаҳрига келди.

Машҳад аэропортида Узбекистон раҳбарини Эрон Ислом Республикаси Президенти Али Акбар Ҳошимий Рафсанжоний кутиб олди. Олий мартабали меҳмон шарафига фахрий қоровул саф тортди. Икки мамлакат мадҳиялари янгради.

Шундан сўнг Ислом Каримов ўзи учун ажратилган қароргоҳга — куни кеча ишга тушган замонавий «Хумо» меҳмонхонасига йўл олди. Ўзбекистон раҳбарининг сафарига Республика Бош Вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Бош Вазир ўринбосари Р. Юнусов, Ташқи ишлар вазири А. Комилов, «Узбекистон темир йўллари» Давлат акционерлик компанияси раиси Н. Эрметов ва бошқа расмий кишилар ҳамроҳлик қилмоқдалар.

Энди икки оғиз Машҳад шаҳри ва ишга тушадиган янги йўл ҳақида. Машҳад Эроннинг энг йирик — Хуросон вилояти маркази. Бу қадимий шаҳар асрлар давомида Узбекистон ва Марказий Осиё билан узвий алоқада бўлган. Айниқса, Амир Темур Кўрагон, Шоҳруҳ Мирзо, Ҳусайн Бойқаро ҳукмронлик қилган йилларда бу шаҳар йирик маданий ва иқтисодий марказга айланган. Шаҳарда ўнлаб масжидлар, мадрасалар, хонақоҳлар барпо этилган. Бу ишларга буюк бобомиз Алишер Навоий ҳам катта ҳисса қўшган. Шаҳар кўчаларидан бири Амир Алишер Навоий номи билан аталаётганлиги қалбимизни ифтихор туйғуларига тўлдирди. Шоҳруҳ Мирзонинг рафиқаси, Улуғбекнинг онаси Гавҳаршодбегим қурдирган улуғвор мадраса ҳамон шаҳар кўркига кўрк қўшиб турибди. Мадраса ва унинг ёнида қад кўтарган Имом Ризо мақбараси ҳамиша зиёратчилар билан гавжум.

Шўролар иттифоқи даврида чегараларга «темир қулф» урилгач, бошқа ҳудудлар сингари Хуросон вилояти билан ҳам алоқалар узилиб қолган эди. Истиқлол шарофати туфайли қадимий карвон йўллари қайта тикланмоқда. Туркманистон, қолаверса Марказий Осиё республикалари билан Эрон темир йўлларини туташтирадиган Машҳад — Сарахс — Тажан йўлининг ишга туширилиши бунинг ёрқин мисолидир. 295 километрлик янги йўлнинг очилиши билан Марказий Осиё мамлакатлари Форс кўрфазига чиқадиган энг яқин йўлга эга бўладилар. Айни пайтда у Стамбул — Пекин трансосиё темир йўлининг таркибий қисми бўлиб қолади. Натижада Ғарбий ва Шарқий Осиё мамлакатлари ўртасидаги юк ташиш муддатлари бир ҳафтага қисқаради.

Айрим Осиё мамлакатларида Ғарбий ва Европага бориш йўли эса 10-15 минг километрга камаяди.

Шу сабабли бу воқеага Ғарбда ҳам, Шарқда ҳам қизиқиш катта. Йўлнинг очилиш тантаналарида Иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига (ЭКО) аъзо бўлган Эрон, Покистон, Туркия, Озарбайжон, Афғонистон ва Марказий Осиё мамлакатлари раҳбарлари ҳамда ўнлаб давлатлардан таклиф этилган расмий ҳайъатлар иштирок этмоқда.

Кеча Ислом Каримов ўз қароргоҳида Грузия Республикаси Президенти Эдуард Шеварднадзе билан учрашди. Унда икки мамлакат ўртасидаги муносабатлар ҳамда имзоланиши мўлжалланаётган тўрт томонлама шартнома хусусида фикрлашиб олинди. Маълумки, Озарбайжон, Грузия, Туркманистон ва Ўзбекистон ўртасида имзоланадиган бу шартномада Қора денгиз портларига борадиган янги транспорт йўлини очиш юзасидан музокаралар олиб борилмоқда.

Бугун тантаналар Машҳад шаҳри темир йўл вокзалидан бошланди. Бу ерда янги йўл шарафига бағишланган ёдгорлик тахтасининг очилиш маросими бўлди. Маросим якунида биринчи поезд янги изларда сафарга чиқарилди.

Шундан сўнг Ислом Каримов ва тантаналарда иштирок этаётган бошқа давлат бошлиқлари махсус самолётда Эроннинг Сарахс шаҳрига жўнаб кетдилар.

ПИЛЛАКОРЛАР ҒАЙРАТИ

Янгийўл районидаги «Дўстлик» жамоа хўжалиги пиллакорларининг ҳам ғайрат-шижоати ўзгача. Пилла қурти боқиш мавсумига пухта тайёргарлик кўрилганлиги сабабли жониворлар парвариши кўнгилдагидек олиб борилаяпти.

Соҳа жонкуярлари жорий йилда мустақил республикамиз хирмонига 7 тонна кумуш тола етказиб бериш учун астойдил ҳаракат қилишаяпти. Мавжуд 7 гектар майдондаги тутзорлар меъёрида озиқлантирилиб, қондириб суғорилди. Натижада мавсумга етарли барг тўпланди. Бундан ташқари эрта кўкламда ўтказилган 500 туп тут кўчатлари ҳам кун сайин барқ уриб ўсаяпти.

Хўжаликда катта тажрибага эга моҳир пиллакорлар кўп. Илғорлар тажрибаси кенг оммалаштирилаётир. Шу туфайли соҳада эришилаётган ютуқлар йил сайин мустаҳкамланиб, режалар зиёдаси билан бажарилаяпти.

Бу йил 145 та хонадонга ипак қурти тарқатилган. Жамоанинг фаол аъзолари — меҳнат фахрийлари Ҳамид Астанов, Миродим Исмоилов, уруш қатнашчиси Кенжабой Ёрмоновлар оилалари 1,5 қутидан ипак қурти боқиб, ундан 100-110 килограммдан сифатли хом ашё топшириш ҳаракатида. Шунингдек, М. Валиева, Ф. Боймуродовалар ҳам ҳар қутидан ўртача 60 килограммдан пилла олишни ўз олдиларига мақсад қилишган.

— Мавсум арафасида соҳа фидойиларини моддий рағбатлантириш мақсадида ҳар бир пиллакор оиласига бир қопдан ун, ўн килодан пахта ёғи тарқатиб чиқилди, — дейди хўжалик бошқаруви раиси муовини Абдурашид Ҳожимуҳамедов. — Маълумки, қуртлар даҳага кирганда кўпроқ емиш талаб қилади. Уларнинг яхши ривожланиши учун мунтазам сифатли озуқа билан таъминлаш, хона ҳароратини бир меъёрда сақлашга алоҳида аҳамият бериш керак. Ушбу талабларга амал қилиб парвариш ишларини олиб бораётган жамоамиз пиллакорлари соат сайин ҳосилга барака қўшишмоқда.

Э. ТЎЛАГАНОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

ТАДБИРКОРЛАР ДАЛАСИДА

— Республикамиз Президентининг «Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини давлат йўли билан қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонда кўзда тутилган имтиёзлар деҳқонларимиз учун жуда катта мадад бўлди, — дейди Гулистон туманидаги Мирзо Улуғбек номли жамоа хўжалиги раиси Исматилла Тўхтамишов. — Фармоннинг 3-бандида қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштирувчиларга қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун етказиб бериладиган минерал ўғитлар ва ёнилғи-мойлаш материалларига қўшимча қиймат солиғи белгиланмасин, дейилган. Бу хўжалигимиз моддий-техника базасини мустаҳкамлашга, молиявий аҳволни яхшилаб олишга имкон яратди.

Ўтган йили жамоа хўжалигимиз олган минерал ўғит учун бир неча миллион сўм қўшимча қиймат солиғи тўлади. Хўжалигимиз танг аҳволга тушиб қолган бир пайтда фармоннинг кучга кирганлиги солиқ учун сарфланадиган маблағни бевосита иқтисодий аҳволни яхшилашга, деҳқонлар меҳнатини рағбатлантиришга йўл очилди.

Дарҳақиқат, иқтисодий ислоҳотлар кўлами, юртбошимизнинг тармоқни юксалтиришга йўналтирилган бир қатор фармонлари қишлоқ аҳлиги катта мадад бераяпти, хўжаликлар фаолиятини юргизишда муҳим омил бўлаяпти. Ҳозир хўжалик тасарруфидаги мавжуд 1088 гектар ернинг қарийб ҳаммасида чигит тўлиқ ундирилиб, ғўза қатор ораларига ишлов берилмоқда, ўғитлантирилмоқда.

Қишлоқда иқтисодий ислоҳотлар кўламини кенг таркиб топтириш, аввало, одамлар манфаатдорлигига боғлиқ. Ўтган йили жамоа бошқаруви раиси ташаббуси билан ерлар ишбилармон, деҳқончиликнинг сир-синоатини биладиган тадбиркорларга бўлиб берилди. Улар ғайрат билан меҳнат қилиб гектаридан 27.5 центнер ўрнига 29.5 центнердан хирмон кўтаришди. Умумий даромад 38 миллион сўмни ташкил этди. Ютуқлар ер ўз эгасини топаётганлигини кўрсатмоқда.

Ҳозир хўжаликда 26 та деҳқон-фермер хўжаликлари фаолият кўрсатаяпти. Уларнинг бу йилги мақсадлари янада улуғ. Тажрибаларни умумлаштириш, ҳосилдорликни 31 центнерга кўтаришни ният қилишган.

Хўжаликда фермерлар билан ҳамкорлик қилиш, улар меҳнатига муносабатни тубдан яхшилаш ва ўзаро шартномани оғишмай бажаришга эътибор кучли. Фермерлар вақтида ўғит, керакли дори-дармон ва техника билан таъминланяпти. Бироқ яратилаётган имкониятларга қарамай, меҳнат унумдорлиги кўтарилмаса, келишилган шартнома бажарилмаса, фермер ерни хўжаликка қайтаради. Чунончи, ўтган йил шартномада белгиланган бандларнинг бажарилмаганлиги туфайли иккита фермер хўжаликларидан экин майдони қайтариб олинди.

Жамоа хўжалигида деҳқончиликнинг ҳамма соҳасига эътибор берилаётир. 20 гектар ерда полиз экинлари парваришланаяпти. 25 гектарда боғ бор, маккажўхори ва беда ҳам етиштирилади. Бу соҳаларда ҳам оилавий фермерлик иш юритиш услуби йўлга қўйилган. 1063 гектар ғалла майдони бир неча тадбиркорларга бўлиб берилган.

Жорий йилнинг ўтган уч ойида хўжалик марказида янги шифохона, тиш даволаш шохобчаси ишга туширилди. Тегирмон, кичик цех ва тўқув цехи қурилиши бошлаб юборилди. Шунингдек, ҳар бир хонадонга ҳар ойда ўсимлик ёғи, ун, шакар, гўшт ва бошқа маҳсулотлар етказиб берилаяпти.

Баҳорда экиш мавсумининг нисбатан бирмунча кечикканлигига қарамай, ҳаракат кун сайин жадаллашмоқда. Ғўза қатор ораларига ишлов бериш қизғин. Ғаллачиликда эса ўримга ҳозирлик кўриш, тахникани тайёрлаш ишлари авжида. Айни кунларда пилла қурти парвариши давом этмоқда. Мақсад, деҳқон моддий манфаатдорлиги ошсин, юрт бойлигига бойлик қўшилсин.

Мадаминжон Маҳмудов, Акрам Абдуллаев бошлиқ бригада далаларида бугунги файз ўзгача. Азамат заршунослар енг шимариб далага чиқишган. Исмоил Қўзибоев, Икром Юсупов, Одил Акромқулов, Зулҳайдар Юсупов сингари миришкорларнинг ҳар бири кунига 2-3 гектар ердаги ниҳолларга ишлов бериб, бўлғуси ҳосилга замин яратмоқдалар.

Абдусами ҲАҚБЕРДИЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

СУРАТДА: ниҳолларга ишлов берилаётган пайт.
Х. МИРЗАКАРИМОВ олган сурат.

ҒЎЗАНИНГ БУГУНГИ ТАЛАБИ

Мутахассис маслаҳати

Маълумки, чигитни яхши тайёрланган далаларга қулай муддатларда экиб олиш мўл ҳосил йўлидаги муҳим ишнинг бошланишидир. Асосий вазифа — чигитнинг қийғос униб чиқиши учун етарли шароит яратиш ва ёш ниҳоллар серавж ривожланишини таъминлашдан иборат.

Экин майдонларининг яхши тайёрланмаслиги, уруғликнинг қуруқ жойга тушиб қолиши, намнинг етарли бўлмаслиги, ёғин-сочинлар туфайли ер бетида қатқалоқ пайдо бўлиши уруғликни ўз вақтида ундириб олишга тўсқинлик қилади. Ғўза ниҳоллари турли касалликлар билан зарарланишига сабаб бўлади.

Шунинг учун экишдан кейин ҳар бир картанинг ҳолатини мунтазам текшириб туриш лозим. Кўп йиллик тажрибалардан маълумки, бўлиқ кўсак ғўзанинг пастки шохларида пайдо бўлади. Афсуски, кейинги йилларда пайкалларда ғўзанинг ҳосил тўплаши, уларнинг тупларида жойлашиши, етилиб очилишидаги номувофиқлик кузатилмоқда. Яъни ғўзанинг пастки шохларидаги ҳосил нишоналари тўкилиб кетиб, асосий ҳосил унинг юқори қисмида сақланиб қолган кўсаклар ҳисобига тўғри келмоқда. Ёки ғўза тупидаги остки биринчи—учинчи, ҳатто тўртинчи ҳосил шохларида сақланиб қолган кўсаклар ҳам кўпинча майда бўлиб очилмоқда. Бундай ҳол пахтанинг фақат салмоғигагина эмас, балки тола ва чигитнинг сифатига ҳам салбий таъсир этмоқда.

Ғўза тупида ҳосил нишоналари чигит униб чиққандан сўнг бир-бир ярим ой ичида шаклланади. Биринчи шона кўзга кўринганда, ғўзада йигирмадан ортиқ шона шаклланган бўлади. Шу даврда ғўзанинг биологик талаблари тўлиқ қондирилиши, яъни ёш ниҳоллар нормал иссиқлик, ёруғлик билан, тупроқ етарли миқдорда озуқа ва намлик билан таъминланиши лозим. Бу ҳосил нишоналари ҳисобига келгусида бўлиқ ва эртаги кўсаклар етилишига замин яратади.

Бундай кўсаклар ёз давридаги фавқулодда юз берадиган ноқулай шароитларга бардошлидир. Борди-ю, ёш ниҳолларнинг яхши ўсиши учун шароит яратилмаса, ғўза «қизил пойча» бўлиб қолади. Сўнг ҳашарот ва касалликларга чалинувчан, эрта вужудга келган ҳосил нишоналари, кейинчалик озгина ноқулай шароитда ҳам тўкилишига олиб келади.

Ўсиш шароитига қараб чигитли пахта салмоғи ғўза тупи умумий массасининг 25 фоиздан то 60 фоизигача ташкил этиши мумкин. Ғўзалар қисқа бўғинли бўлса, чигитли пахта салмоғи шунча кўпаяди. Шунинг учун қуйидагиларга жиддий эътибор бериш зарур.

Чигит экишдан кейин ҳосил бўладиган қатқалоқни тупроқ етилиши билан «зиг-заг» борона ёки ротацион мотигалар, қўл кучи етарли жойларда қўлда юмшатиш лозим. Қатқалоқ униб чиққан ниҳолларни ҳам қаттиқ зарарлайди. Бунда тупроқ ротацион юлдузчалар билан жиҳозланган культиваторлар ёрдамида юмшатилади. Қатқалоқни юмшатиш муддати 3 кун кечикса, ҳосил 10 фоиз, 6 кун кечикса, 30 фоизгача камайиши тажрибаларда исботланган.

Кейинги йилларда ғўзанинг дастлабки парвариши чоғида бир қатор камчиликларга йўл қўйилмоқда. Айрим хўжаликларда гербицидларга ишониб, биринчи даврда пайкалларни ўтдан тозалашга етарли эътибор берилмайди. Гербицидлар ҳар доим ҳамма жойда ҳам бир хил таъсир қилавермайди. Унинг ижобий таъсири эритма кучини тўғри белгилаш, тупроқда маълум намликнинг бўлиши ва ҳароратга боғлиқ. Акс ҳолда гербицид сепилган, жойларни ҳам ёппасига ўт боса бошлайди. Натижада ёш ниҳоллар нимжон ўсади.

Тажрибалар ғўза қатор ораларига ишлов беришни эрта бошлаш катта аҳамиятта эга эканлигини кўрсатади. Уни кечиктириб бошлаш ҳосилни 20 фоизгача камайтиради. Ғўза қатор ораларига эрта ишлов бериш, бегона ўтларни батамом йўқотиш, зарур бўлса чопиқ қилиш, тупроқ бетини майин, донадор ҳолда сақлаш ниҳолларнинг серавж ривожланишини таъминлайди.

Қатор ораларни ишлашда ғўзаларнинг ривожи, тупроқ шароити ва далани ўт босишини ҳисобга олиб, культиваторларнинг ишчи панжаларини тўғри танлаш ва уларни керакли кенгликда ҳамда чуқурликда ўрнатиш жуда муҳимдир. Ғўза қатор ораларига дастлабки ишлов беришда культиваторларнинг четки ишчи органлари чуқурлиги 6—8 сантиметр бўлиши керак. Ўт босган майдонларда культиваторга пичоқлар тақиш тавсия этилади. Бунда тупроқни қатлам-қатлам юмшатишни таъминлайдиган ПКО ишчи панжаларидан фойдаланиш жуда муҳимдир. Шундай қилинса тупроқ майин ишланади, кесак кўчмайди, тупроқда нам яхши сақланади.

Баъзан тўла униб чиқмаган хато ерларга чигит экишга тўғри келади. Бу ишни иложи борича эртароқ ва жуда қисқа муддатларда ўтказиш лозим. Оласига экишни 15—20 майгача ўтказиш мақсадга мувофиқдир. Бу муддатдан кечикса, оласига экилган ўсимликлар, илгари чиққан ғўзалар соясида қолиб кетади, нимжон бўлиб, кўсак олишга улгурмайди, ҳатто эртаги униб чиққан ғўзаларнинг серҳосил ўсишига ҳалақит беради.

Аммо кейинги йилларда ғўза тупларини меъёрдагидан камроқ қолдириш ҳоллари содир бўлаётир. Юқори пахта ҳосили етиштиришда ғўза тупларининг қалинлиги ва ўсимликларнинг жойлаштирилиши энг муҳим тадбир ҳисобланади. Тупроқ унумдорлигига ва сизот сувлар чуқурлигига қараб Ўзбекистон шароитида гектарида 100—150 минг туп кўчат қолдирилиши керак. Кўп туманларда бу меъёрдан 20—25 минг туп кўчат кам қолдирилмоқда. Бу камчиликка йўл қўймаслигимиз керак.

Кўп йиллик тажрибалардан маълумки, ғўза зарур бўлган озуқа моддаларининг асосий қисмини ҳаво ва қуёш нури орқали ўзлаштиради. Фотосинтез туфайли ўсимликнинг барг орқали озиқланиши илдиз орқали озиқланишига нисбатан 15 баробар кўп. Бу жуда муҳим кўрсаткич. Демак, ғўзага, айниқса, унинг остки қисмларига қуёш нури яхши тушишига, ўсимлик ораларидан ҳаво яхши ўтиб туришига эришсак, мўл ва эртаги ҳосил етиштириш имкониятига эга бўламиз.

Демак, ғўза тупларининг оптимал қалинликда, қуёш нуридан яхши баҳраманд бўлиши, барг ва илдиз етарли миқдорда озиқланишига эришиш, дастлаб ҳосил бўлган кўсакларнинг шаклланиши ва сақлаб қолинишини таъминлайди.

Яганалашни ғўзаларда 1—2 чинбарг чиққанда бир йўла ўтказиш яхши натижа беради. Ягана қанча кечикса, илдизлар бир-бирига шунча кўп чирмашади. Кесиб олишда қоладиган ғўза илдизлари шунча кўп шикастланади. Шунингдек, кузатишлар яганада ғўзани бўлиқ тупдан қолдириш ҳосил мўл ва эртаги бўлишини кўрсатмоқда. Шуни ҳисобга олиб, икки уя оралиғи бир мунча узайса ҳам бир уяда 2 та, ҳатто 3 та бўлиқ ғўза тупи қолдириб кетилиши керак.

Дастлабки ишловни ғоят сифатли ўтказиш, айниқса, кейинги кунларда ҳароратнинг кескин кўтарилиб кетганлиги туфайли суғоришга алоҳида эътибор бериш даркор. Ғўза суғорилганда зич қатлам юмшаб, ғўзанинг илдиз отиши тезлашади, ўсимлик жадал ўсиб, «қизил пайча»дан ҳоли бўлади.

Минерал ва органик ўғитларни тўғри қўллаш ғўза ҳосилини оширишда ва унинг сифатини яхшилашда муҳим аҳамиятта эга. Бу йилги пахта ҳосили учун бу муҳим агротехник тадбир қандай бажарилмоқда? Бир қатор хўжалик ва турманларда экишга қадар минерал ўғитлар етарли даражада ғамлаб қўйилганлиги ҳамда хўжалик раҳбар ва мутахассисларининг ишларни тўғри ташкил этаётганлари боис ёш ғўза ниҳоллари ўз вақтида озиқлантирилиб, уларнинг баравж ривожланиши таъминланмоқда. Айрим хўжаликларда эса бунинг аксини кўриш мумкин.

Жиззах вилоятининг пахтакорлари 111 минг гектарга чигит экишган бўлса, шундан 29 минг гектарига экиш билан бир вақтда минерал ўғитлар берилган. Ерларни экишга тайёрлаш жараёнида эса умуман ўғит солинмаган. 12 майгача 80 минг гектарда чигитлар тўлиқ униб чиққан бўлиб, шундан 58 минг гектарида биринчи ишлов ўтказилган бўлса-да, бирор гектарига ҳам ўғит берилмаган. Шу кеча-кундузда ёш ниҳолларнинг ўғитга муҳтож эканлигини, қолаверса меъёрдаги ўғит бермасдан мўлжалдаги ҳосилни олиб бўлмаслигини мутахассислар яхши билганлари ҳолда озиқлантиришга етарли эътибор бермаяптилар. Самарқанд вилоятининг хўжаликларида ҳам биринчи озиқлантиришга киришилганича йўқ. Наманганлик пахтакорлар эса экишдан олдин 54 минг, экиш билан бирга 64 минг ва биринчи озиқлаштиришни 10 минг гектарда ўтказишга эришдилар.

Ёш ниҳолларни зарарли ҳашаротлар, айниқса, трипс, шира, ўргимчакканалар билан зарарланиши ғўзаларнинг ривожига салбий таъсир этади, улар нимжон бўлиб қолади. Бундай ғўзаларнинг шонага кириши 10—15 кун кечикиб кетади ёки эртаги ҳосил нишоналари тўкилиб кетади. Шунга кўра асосий манба ҳисобланган уват, ариқ ва йўл ёқаларидаги бегона ўтларнинг кимёвий ишлов бериш йўли билан батамом йўқотилишига эришмоқ керак.

Юқорида айтилганларни ҳисобга олиб, дастлабки парваришни эрта ва сифатли ўтказиш ғўзаларнинг бўлиқ, баравж бўлиб ўсиши, мўл ва сифатли пахта ҳосили етиштиришни таъминлайди.

Р. ИСАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалик вазирлигининг деҳқончилик бош бошқармаси бошлиғи.

А. МУБОРАКОВ,
Пахтачилик ва бошқа техника экинлари бошқармаси бошлиғи.

ҲОСИЛДОРЛИКНИ ОШИРИШНИНГ ИШОНЧЛИ ҚАЛҚОНИ

«АгрЭво» фирмаси тажрибасидан

Қишлоқ хўжалиги экинларидан юқори ҳосил олишда, маҳсулотларнинг сифатли бўлишини таъминлашда турли зараркунандаларга ҳамда касалликларга қарши самарали курашиш алоҳида аҳамиятга эгадир. Чунки деҳқончилик соҳасида тарқалган касалликларга ва ҳосил кушандаси бўлган ҳашаротларга ўз вақтида таъсирчан кураш олиб борилмаса, ўсимлик яхши ривожланмайди, экинлардан кутилган самара олинмайди. Шунинг учун ҳам дунё деҳқончилигида турли касалликларга ҳамда ҳашаротларга қарши курашнинг самарали усуллари ишлаб чиқилган ва улар йилдан-йилга такомиллаштирилиб борилмоқда.

Германиядаги «Хехст АГ», «Шеринг АГ», Франциядаги «Руссель Уклаф» фирмаларининг қишлоқ хўжалиги учун ҳимоя воситаларини яратадиган ҳамда ишлаб чиқарадиган департаментларининг ўзаро бирикуви асосида вужудга келган «АгрЭво» фирмаси жаҳоннинг шу йўналишдаги йирик ва танилган компанияларидан бири ҳисобланади. Фирма ҳозирги пайтда 45 турдаги препаратларни ишлаб чиқармоқда. Унинг бир йиллик умумий обороти қарийб 3,5 миллард немис маркасини ташкил этади. Бутун дунёнинг турли мамлакатларида ўз корхоналарига, ваколатхоналарига эга бўлган ушбу фирмада 8 мингдан зиёд мутахассис ва ишчи-хизматчи меҳнат қилади. Эътиборли жиҳати шундаки, фирма йиллик умумий оборотининг 12 фоиздан зиёдини илмий тадқиқот ишларига, ҳимоя воситалрининг сифатини янада оширишга ва такомиллаштирилган турларини яратишга сарфламоқда.

«АгрЭво» фирмаси Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари, шу жумладан, серқуёш Ўзбекистонимиз билан кўп йиллардан бери ҳамкорлик алоқаларини йўлга қўйиб келмоқда. Кейинги икки йилда фирма препаратларини сотиб олиб қўлланиш янада кенгайди. Ҳозирги пайтда фирманинг 18 хил препарати Ўзбекистон Республикаси давлат кимё комиссияси томонидан руйхатга олинган бўлиб, уларни қишлоқ хўжалигида ва бошқа соҳаларда қўлланишга рухсат берилган. Бугунги кунда улардан 7 таси деҳқончиликда ва халқ хўжалигининг бошқа тармоқларида бирмунча кенг қўлланилмоқда. Бронотак, дерозал, децис, дропп, каратан, келтан, баста препаратлари ана шулар жумласидандир.

Бронотак ғўзанинг илдиз чириш — гоммоз касаллигига қарши курашда юқори самарали бактерицид препарат ҳисобланади. Ғўза ўсимлиги ривожланиш даврида касалликка чалинмаслиги учун уруғлик чигитни дорилаб, кимёвий ишлов бериш яхши самара беради. Бу препарат ғўзани фақатгина гоммоз касаллигидан сақлабгина қолмай, ҳосилдорликни оширишда, тола сифатини яхшилашда муҳим омил ҳисобланади. Мамлакатимизнинг бир қатор туманларида кейинги йилларда уруғлик чигитни экишдан олдин бронотак дориси билан кимёвий ишлов бериш ўсимлик ривожланиши даврида гоммоз касаллигини олдини олишда яхши самара бераяпти. Тажрибакорларимиз мутахассисларнинг тавсияларига таянган холда 1 тонна уруғлик чигитга кимёвий ишлов бериш учун 6-7 килограмм бронотак дорисини 25-30 литр сувда аралаштириб пуркаш йўли билан ана шу муҳим агротехник тадбирни муваффақиятли қўллаб келаяптилар.

Маълумки, кейинги йилларда мамлакатимизда ғалла мустақиллигини таъминлаш учун бошоқли дон етиштириладиган майдонлар сезиларли даражада кенгайтирилди. Ҳосилдорликни ошириш учун ғаллачиликла мавжуд бўлган турли касалликларга ва ҳашаротларга қарши курашни талаблар даражасига кўтариш алоҳида аҳамиятга эга. Ғалладаги замбуруғли касалликлар ана шундай долзарб муаммолар сирасига киради. «АгрЭво» фирмаси томонидан бошқа мамлакатлар қатори Ўзбекистонга етказиб берилаётган дерозал препарати бошоқли дон экинларида кенг тарқалган чанг қоракуяси, занг, ун шудринг, илдиз чириш, бошқа турли доғ касалликларига қарши қўлланиладиган самарали восита ҳисобланади. Бу доридан уруғлик донни экишдан олдин кимёвий ишлов беришда қўлланилиши экин ривожига яхши таъсир этади. Дерозал ғалла униб чиқиши, ривожланиши ва бутун парвариш давомида юқорида санаб ўтилган чанг қоракуяси, занг, ун шудринг сингари касалликларга қарши курашиши билан бирга ғалла поясининг ётиб қолишини олдини олишда ҳам муҳим омил саналади. Ана шу жиҳатларни ҳисобга олган ҳолда «Узагрокимёсервис» давлат ҳиссадорлик уюшмаси «АгрЭво» фирмаси билан 200 тонна дерозал дорисини етказиб бериш юзасидан шартнома тузганди. Ана шу препаратлар ўн минглаб гектар майдонларга ғалла экишдан олдин уруғликка кимёвий ишлов беришда самарали қўлланилди.

Децис препарати турли ҳашаротларга, шу жумладан, пахтачиликда кенг тарқалган кўсак қуртига қарши курашда ишончли восита ҳисобланади. Ҳашаротларнинг ёши-яъни ривожланиш даврига мутаносиб равишда бу дорини ҳар гектар экинзорга 0,2 литрдан 0,5 литргача қўллаш мутахассислар томонидан мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Децисни далаларга самолёт ёки тракторга ўрнатилган камсиғимли пуркагичлар ёрдамида гектарига 10-25 литр сарфлаш тавсия этилади.

Ғўза баргини тўктиришнинг бир қатор самарали воситалари мавжуд. Кейинги йилларда бошқа дефолиантлар қаторида «АгрЭво» фирмасининг дропп препаратидан ҳам қўлланилаяпти. Мамлакатимиз пахтакорлари синовлардан муваффақиятли ўтган баста дефолиантидан ҳам тажриба тариқасида фойдаланмоқдалар.

Кейинги пайтда «Узагрокимёсервис» давлат ҳиссадорлик уюшмаси «АгрЭво» фирмаси билан тузилган шартномага мувофиқ 50 тонна дропп ва 70 тонна баста дефолиантларидан олиб келиб, пахтакорларга етказиб берди. 1993-1994 йиллардаги яқин ҳамкорлик яхши самара берганлиги туфайли 1995-1996 йилларда ҳам фирма билан ўзаро алоқаларни кенгайтириш чоралари кўрилди. Шу тадбирлар туфайли бронотак, децис сингари препаратлардан бирмунча кўп миқдорда олиб келиш юзасидан шартномалар тузилди ва улар рўёбга чиқарилмоқда.

«АгрЭво» фирмаси билан республикамиздаги бошқа вазирликлар, идоралар, илмий тадқиқот институтлари ўртасидаги алоқалар ҳам йилдан-йилга кенгайиб бормоқда. Узбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалик фанлар академиясига қарашли ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий тадқитқот институти, «Узагрокимёсервис» давлат ҳиссадорлик уюшмаси ўсимликларни ҳимоя қилиш республика станцияси олимлари, мутахассислари «АгрЭво» фирмаси препаратларини мамлакатимиз қишлоқ хўжалигида қўлланиш юзасидан синов-тажриба ишларини, тадқиқотларни олиб бориб, зарур тавсияларни ишлаб чиқмоқдалар ва уларни ишлаб чиқаришга йўллаяптилар.

Ана шу кенг кўламдаги ишларни мувофиқлаштиришда ва жадаллаштиришда «АгрЭво» фирмасининг Ўзбекистондаги ваколатхонаси кенг кўламда фаолият юритмоқда. Кейинги пайтда ҳамкорликни янги поғонага кўтариш тадбирлари кўрилаяпти. Шу жумладан, Навоийдаги «Электрокимё» заводида қишлоқ хўжалик зараркунандалари ва ҳашаротларига қарши қўлланиладиган препаратларнинг айримларини ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш юзасидан тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда. «Ташхимсельмаш» заводида эса кимёвий дориларни пуркашда қўлланиладиган қурилмаларни янада такомиллаштириш чоралари кўрилаяпти. Бу икки тадбир мамлакатимиз учун валюта маблағларини тежашда алоҳида аҳамиятга эга бўлади.

Юқорида алоҳида таъкидлаб ўтилган масалалар ва ҳамкорлик алоқаларининг йилдан-йилга кенгаяётганлиги энг долзарб муаммоларни муҳокама қилиб олишни, айрим тажрибаларни умумлаштиришни, мутахассисларнинг тавсияларини ишлаб чиқаришда бевосита иштирок этаётганларга етказишни, бир сўз билан айтганда, атрофлича мулоқот ўтказишни тақозо этди. Шу мақсадда куни кеча Ўзбекистон Республикаси кўргазмалар марказида бу масала юзасидан семинар-кенгаш ўтказилди. Бу йиғинда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ўсимликларни ҳимоя қилиш станцияларининг раҳбарлари, мутахассислари фаол иштирок этдилар. Семинарни кириш сўзи билан очган Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалик вазирининг ўринбосари, «Узагрокимёсервис» давлат ҳиссадорлик уюшмаси бошқаруви раиси Эмиль Маматович Ҳасанов «АгрЭво» фирмаси билан мамлакатимиз деҳқончилиги ўртасида тобора кенгайиб бораётган ҳамкорлик алоқалари ҳақида ҳикоя қилди. Шундан сўнг «АгрЭво» фирмасининг Марказий Осиё мамлакатлари бўйича масъул мутахассиси жаноб Й.Ребайн, «АгрЭво» фирмаси билан яқин ҳамкорликда фаолият юритувчи «Роом энд Хаас» фирмаси масъул мутахассиси жаноб Р.Пражек, Ўзбекистон ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий тадқиқот институти профессори, қишлоқ хўжалик фанлари доктори Ш.Т.Хўжаев, профессор, қишлоқ хўжалик фанлари доктори А.А.Умаров, шу соҳанинг етук мутахассиси Э.Григорянц сўзга чиқишиб, қишлоқ хўжалиги касалликлари ва зараркунандаларига қарши курашда самарали усуллардан фойдаланиш ҳақида ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Анжуман иштирокчилари «АгрЭво» фирмаси билан ҳамкорликни янада кенгайтириш мақсадга мувофиқ деган якдил хулосага келдилар.

С.САЙДАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

ҲАЛОЛ ҲАМКОРЛИК— ДАРОМАДГА БАРАКА

«Кўқонқишлоқ» пахта тозалаш заводи Андижон вилоятида кўзга кўринган корхоналардан бири ҳисобланади. Жамоада ишлаб чиқариш режаларини ортиғи билан бажариш кўпчиликнинг муқаддас бурчига айланган. Ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, қайта ишлаётган маҳсулотларнинг сифатлилигига эътибор бериш, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш, ишчиларга меҳр-мурувват кўрсатиш борасида корхона раҳбарияти ибратли ишларни амалга оширмоқда. Мухбиримиз завод директори, туман кенгаши депутати Ҳабибулла СОЛИЕВ билан рўёбга оширилаётган хайрли тадбирлар ва кўнгилга туккан режалари хусусида суҳбатлашди.

— Жамоамиз ўтган йили туманимиз пахтакорлари етиштирган 26078 тонна пахтани қабул қилиб олдилар. Уни қайта ишлаш натижасида 557 миллион 639 минг сўмлик товар маҳсулоти ишлаб чиқарилди. Технологияга тўла амал қилиш самара берди. Тола олиш режадаги 30 фоиз ўрнига 30,7 фоизга ортиғи билан бажарилди. Бир юз тўқсон тонна тола режадан ортиқ ишлаб чиқарилди. Шунингдек, чигит ишлаб чиқариш режаси ҳам бир фоизга ортиғи билан бажарилди, манфаатдорлик ошди.

Ўтган йили 2 миллион 990 минг сўм миқдорида соф фойда олиш режалаштирилган эди. Кимки тадбиркорлик ва ишбилармонлик билан қатъий интизом асосида меҳнат қилса, оладиган фойдасига барака кираверишини ўз тажрибамизда кўрдик. 3 миллион 424 минг сўм миқдорида соф даромад олдик. Ўртача ойлик маошлар миқдори ҳам ортиб бормоқда.

Қаердаки, исрофгарчиликка йўл қўйилмасдан, иқтисод қилинса катта-катта миқдордаги чиқимлардан сақланилади. Корхонада тойларни ўрайдиган матодан 3954 метр квадрат, тойларни боғлайдиган симдан эса 2,9 тонна, электр энергиясидан эса катта миқдорда иқтисод қилишга эришилди. Жамоамиз шериклар билан ўзаро ҳалол муносабатда бўлишга одатланган. Тола чиқиш режасини ошириш ҳисобига хўжаликлар ихтиёрига бериладиган ва режадан ортиқ пахта етиштирган ҳар бир хўжалик ўрта ҳисобда 250 минг сўмдан қўшимча маблағга эга бўлди.

Корхона Пахтаобод туманида жойлашган. Унга тумандаги 11 та хўжалик ва деҳқон-фермер хўжаликлари пахта топширадилар. Яқинда 1996 йил ҳосили учун хўжаликларга олдиндан 25 фоизли аванс пули тарқатилди. Пахтаобод водийнинг энг шимолий туманлари сирасига киради. Қайта экиш зарур бўлиб қолган хўжаликлар ҳеч қандай чекловсиз, зудлик билан қўшимча уруғлик олиб кетишига имконият яратилган.

Муҳими ўтган йил ҳосилидан ишлаб чиқарилган барча маҳсулотларимиз стандарт талабларига тўла жавоб берди. Шу кунларда Америка Қўшма Штатларига, Япония, Германия, Корея, Англия, Россия Федерацияси ва бошқа бир қанча мамлакатларга тола жўнатмоқдамиз.

Бугунги кунга келиб ишлаб чиқаришни ривожлантириш, корхонанинг иқтисодий имкониятини кенгайтириш учун мураккаб муаммоларни ҳал қилишга тўғри келмоқда. Агар улар корхона тармоқлари билан боғлиқ бўлса, ўзимиз ҳал этяпмиз. Аммо бирмунча қийинчиликлар ҳам бор. Масалан, тола жўнатиш учун «Ўзбекистон темир йўллари»нинг Андижон ва «Тентаксой» темирйўл станциялари вагон билан таъминлашни ўз зиммаларига олганлар. Аммо кўп ҳолларда ажратилаётган вагонлар ремонтталаб ва белгиланган тартиб-қоидаларга жавоб бермаётганлиги катта иқтисодий зарар келтирмоқда. Темирйўл томонидан тола юклаш учун ажратилаётган ёпиқ вагонларнинг 65—70 фоизи қайта таъмирланишга муҳтож. Шу йилнинг апрель ойида чет мамлакатларга 20 та вагонда пахта толаси юклаб жўнатилди. Уларнинг 12 таси яроқсиз экан. Завод ўз ҳисобидан вагонларни қайта таъмирлади. Хўш, ўша маблағни корхонага ким тўлайди? Боз устига ҳануз темир йўл ишида интизом йўқ. 2 апрель куни Россия Федерациясига жўнатилган 50 тонна тола ортилган вагон заводимиздан йўлга чиқиб Қўқон шаҳрига етиб борганда вагоннинг таъмирлаш муддати тугаганлиги сабабли у корхонага қайтариб юборилди. Юзлаб километр масофадан қайтиб келган вагондаги тола бошқасига юкланиб яна Россияга жўнатилди.

Ажратилган вагон нега олдиндан кўрикдан ўтказилиб, яроқли ёки яроқсизлиги аниқланмайди? Ахир тартиб-қоидада яроқсиз вагон ажратилмаслиги керак-ку? 29 апрель куни корхонамизга келган иккита вагон ҳам яроқсиз экан. Уларни ўзимиз ремонт қилдик. Аммо энди тола юклаймиз деб турганимизда станциядан текширувчилар келиб вагоннинг ғилдираги нормадан ортиқча ейилиб кетганлиги учун фойдаланишга яроқсиз деган хулосани айтди. Бир вагонни тайёрлаб, унга тола юклаш учун икки соату ўттиз минут вақт ажратилади. Қани шу вақт ичида вагонни таъмирлаб, унга маҳсулот юклаб ва ҳужжатларини расмийлаштириб кўрингчи? Вагонни ортиқча ушлаб турганимиз учун эса жарима тўлашга мажбурмиз. Менимча, бу муммони ҳал этишда бизга «Ўзбекистон темир йўллари» бошқармаси ёрдам берар деган умиддамиз.

Меҳр кўрсатган меҳр кўради, деганлар. Жамоамизда ишчи-хизматчига самарали ишлашлари учун шароит яратилган. Тунги сменада уларга бир маҳал иссиқ овқат ҳамда сут-қатиқ маҳсулотлари бепул бериляпти. Нафақага чиққан, ёхуд ногирон бўлиб қолган, боқувчисини йўқотган, кам даромадли ва ёрдамга муҳтож кишилар йил давомида тушлик пайтида корхонамиз ҳисобидан бепул иссиқ овқат оладилар. Ишчи-хизматчилар мавсумий кийим-бош билан таъминланган. Бизда нафақага кузатиш катта тантана билан ўтказилади. Корхонадаги дорихона, чойхона, сауна, сартарошхона, тиббий ёрдам кўрсатиш пункти, турли савдо дўконлари кўпчилик хизматида.

Агар ишчиларимиздан бирор кимса бетобланиб қолса, уни соғлигини тиклаш учун зарур бўлган дори-дармонлар ҳам бепулга берилади. Уларнинг бошлари осмонга етмоқда. Утган йили Собиржон Ҳасанов, Йўлдошбой Каримов, Фозилжон Комиловларнинг оиласида бахтсиз ҳодисалар юз берганида турар жойларини қайта тиклаб олиш учун етарли миқдорда қурилиш материаллари берилди. Бундан ташқари кўп болали ва иқтисодий ночор хизматчиларимизга цемент, ғишт ва бошқа қурилиш материаллари ажратилди. Икки йилдирки, ажойиб исломий удумга амал қилиб рўза рамазон ойида ишчиларимизга ифторлик ва саҳарлик корхона ҳисобидан ташкил этиляпти.

Заводда қўшимча ишчи ўринлари ташкил этишга алоҳида эътибор берилмоқда. «Ижод» кичик корхонаси очилган, унга 20 нафар ишчи жалб этилди. Цемент блок ғиштлар қуйиш цехи очилди.

Ёрдамчи хўжалигимизда чорвачилик маҳсулотлари етиштирилмоқда. Ихтиёримиздаги пахта тайёрлов-қабул пунктларида фойдаланилмай ётган майдонлар мавжуд эди. У ерларни ўзлаштириб, шоли сепдик, ем-хашак етиштиришни йўлга қўйдик.

Шу кунларда жамоамизда янги мавсумга қизғин ҳозирлик кўрилмоқда. Шунингдек, 180 ўринли болалар лагери таъмирланяпти. Ишчи-хизматчиларимизнинг фарзандлари учун йўлланмалар тарқатилмоқда.

Хуллас, миллий ифтихоримиз — «оқ олтини»миз мамлакатлараро дўстона муносабатларни мўътадил ривожлантириш учун омил бўлиб хизмат қилаётганлигидан қўли қадоқ, бағри бутун деҳқонларимиз ҳар қанча фахрлансалар арзийди. Биз ҳам ўз навбатида ризқ-рўзимиз чашмаси бўлган пахтани қайта ишлаб, меҳнаткашларнинг заҳматларини олтинга айлантириш йўлида сидқидилдан, эл-юрт насибасига хиёнат қилмай виждонан иш юритаверамиз. Мустақил Ватанимиз обрўйига обрў, шуҳратига шуҳрат қўшиш йўлида жипслик билан собитқадам — Ўзбекистоннинг чинакам содиқ фарзандлари сафини кенгайтириб доимо тинимсиз меҳнат қилаверамиз. Ким ҳалол меҳнат қилса, боғлари кўкараверади, хирмонлари юксалаверади.

«Қишлоқ ҳаёти»нинг махсус мухбири Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ ёзиб олди.

КЎРГАЗМАЛИ САВДО

«Тегирмон ва унинг ускуналари бозорида бир асрдан зиёд». Мамлакатимиз пойтахти Тошкентдаги республика кўргазмалар марказининг энг йирик павильонларидан бирида қарийб бир ҳафта давом этган халқаро кўргазмали савдонинг «Мельинвест» акционерлик жамиятига ажратилган бўлинмага кираверишга, шу ташкилотда тайёрланган қурилмаларнинг техникавий хусусиятлари акс эттирилган изоҳномаларнинг бошланиш қисмида юқоридаги сўзлар ёзилган. Нижний Новгороддаги бу йирик корхона юз йилдан ортиқ вақтдан бери тегирмонлар, элеваторлар, омихта ем заводларининг ускуналари ва эҳтиёт қисмларни ишлаб чиқариб, бу соҳада довруғ таратган. Илгари Воробьёв номли Горький машинасозлик заводи деб аталган мазкур корхонанинг тегирмон ва элеваторларини Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигининг барча минтақаларида учратиш мумкин. «Мельинвест» акционерлик жамияти ҳозир ҳам шу йўналишдаги энг йирик корхона ҳисобланади. Кейинги пайтда АҚШнинг йирик компанияси билан дон қуритгич ишлаб чиқарадиган, Испаниянинг «Клавило» фирмаси билан ҳамкорликда омихта ем заводи ускуналари тайёрланадиган қўшма корхоналар ташкил этилди. Тегирмон, элеватор, дон тозалагичларнинг турли катта-кичикликдаги кўринишларини ишлаб чиқариш ўзлаштирилди.

Бу корхона мутахассисларининг халқаро кўргазмали савдода фаол иштирок этишгани мамлакатимиз агросаноат мажмуи учун ғоят манфаатли бўлди. Чунки кейинги уч-тўрт йилда юртимизда ғалла етиштириш тобора кўпайиб бормоқда. Донни қайта ишлаб, ун, омихта ем ва бошқа маҳсулотлар тайёрлайдиган ускуналарга, уларнинг эҳтиёт қисмларига бўлган талаб-эҳтиёж ошаяпти. Зотан, мамлакатимизнинг турли вилоятларидан келган вакиллар «Мельинвест» ҳиссадорлик жамияти мутахассислари билан атрофлича мулоқотда бўлиб, ускуналар етказиб бериш юзасидан музокаралар олиб бордилар. Бир қатор амалий битимлар ҳам тузилди.

Кўргазмада 1928 йилдан бери сабзавот уруғчилиги селекцияси, етиштириш ва савдоси бўйича ихтисослашган Голландиянинг таниқли «Баккер Бразерс» компанияси, Германия, Болтиқ бўйи мамлакатлари ва бошқа давлатларнинг озиқ-овқат, қандолатчилик маҳсулотлари, қишлоқ хўжалиги хом ашёсини қайта ишлашда қўлланиладиган ускуналарни тайёрловчи фирмалари ҳам ўзларининг ранг-баранг таклифлари билан иштирок этдилар. Ўзаро мулоқотлар, тузилган шартномалар келгусидаги кенг кўламли ҳамкорликнинг дебочаси бўлиб қолади.

С. АЛИЕВ.

СУРАТЛАРДА: 1. Бир асрдан ортиқ вақтдан бери кенг кўламда фаолият юритаётган, жаҳонга танилган «Бринкерс» фирмасининг экспорт бўйича менеджери вазифасида қирқ икки йилдан буён сидқидил ишлаб келаётган Де Ври, унинг рафиқаси, худди шу касбни пухта эгаллаган Труш Де Ври кўргазмага келган ўзбекистонлик тадбиркорга маҳсулотларни кўрсатишмоқда. 2. Туркиядаги «Баран Пекендиси» фирмасининг ташқи савдо алоқалари бўйича директори Ахмет Елмас кўргазмага қўйилган маҳсулотлардан бирини намойиш этаяпти.

Р.ГАЛИЕВ олган суратлар.

ЖАҲОН БОЗОРИНИ МЎЛЖАЛЛАБ

Андижон ип-газлама ишлаб чиқарувчи акционерлик жамияти қошида «Анконтекс» Узбекистон — Туркия қўшма корхонаси муваффақиятли ишламоқда. Корхона ташкил этилганига ҳали ярим йил бўлгани йўқ, лекин у яхши натижа бера бошлади.

Республика истеъмол бозорини маҳсулот билан тўлдириш мақсадида тўқимачилар ва Туркиянинг «Бурсел» фирмаси энг янги япон тикув ва бичув машиналарини, бошқа зарур ускуналарни ўрнатди. Улар ёрдамида ҳар йили 1,8 миллион дона эркаклар кўйлаклари ва 750 мингта кўрпа-ёстиқ тажаммули ишлаб чиқариш мумкин бўлади. Деярли 34 миллион сўмлик ана шундай маҳсулотлар, шунингдек болалар кийимлари, коржомалар, тиббий халатлар тайёрланиб, буюртмачиларга жўнатилди. Йил охиригача 285 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилади.

— Қўшма корхонамиз вилоят маркази ва унга яқин туманларда яшайдиган 250 кишини доимий иш билан таъминлади, — дейди «Анконтекс» директори Азизахон Гаязова. — Ҳозирча бир сменада ишлаяпмиз. Лойиҳадаги қувват ўзлаштирилиб, икки сменали ишга ўтилса, ходимлар сони 900 кишига етади. Мақсадимиз — сифатли маҳсулот тайёрлаб, жаҳон бозорига чиқиш ва йилига 15 миллион доллар валюта ишлашдир.

К. НИЗОМОВ,
ЎзА мухбири.

КУЙГАНЁР НЕЪМАТИ

Андижон туманида йилиги 300 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган ва хорижий технология билан ускуналанган қўшма корхона тўла қувват билан ишламоқда. Бозор иқтисодиётининг ривожи бевосита таклиф ва эҳтиёжни чуқур ўрганиш орқалигина тезлашади. 1995 йил якунларига бағишланиб Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган йиғинда Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов эътиборни айни шу ҳақиқатга қаратганди. Таклиф ва эҳтиёж ўрганилмасдан ҳар қандай маҳсулот ишлаб чиқариларкан, бунинг ҳузурини фақат омборлар кўриб қолиши мумкин. Куйганёр шаҳарчасида босқичма-босқич ишга туширилаётган томат пастаси корхонаси жамоаси ички ҳамда ташқи бозор талаблари асосида маҳсулотлар ишлаб чиқариш учун хорижий ишбилармонлар билан мустаҳкам ҳамкорлик ўрнатди.

Дастлаб россиялик ва англиялик тадбиркорлар билан Италиядан томат пастаси ишлаб чиқарувчи мукаммал линия сотиб олинди. Жиҳозларни тайёрлаган «Фенко» фирмаси мутахассислари иш ташкил этиш борасида амалий ёрдамларини аямадилар. Утган йиллар давомида бу ерда маҳсулот қабул қилиш ва қайта ишлаш ҳажми ортди. Маълумки, томат пастаси жаҳон бозорида аҳамияти жиҳатидан бир қатор техник экинлар маҳсулотидан асло қолишмайди. Чунончи, озиқ-овқат, айниқса балиқчилик саноатида томатга бўлган эҳтиёж ғоят катта. Шу боис мазкур корхонада тайёрланган томат пасталари жаҳон андозаларига мослиги туфайли тездаёқ ўз харидорларига эга бўлди.

Қўшма корхона президенти Миробид Маҳмудовнинг ҳисоб-китобига қараганда, томат пастаси ҳам аслида ярим тайёр маҳсулот демакдир. Демак томат пастасини шу корхонанинг ўзида қайта ишлаш ҳамда қадоқланган идишларда харидорларга тақдим этиш иқтисодий жиҳатдан анча нафли бўлади. Бу таклиф қўшма корхона таъсисчилари томонидан қизғин қўллаб-қувватланди. Шу мақсадда Италиянинг «Вир Маури» фирмаси билан жиҳозлар етказиб бериш бўйича шартнома имзоланди. Шартнома лойиҳаси ҳукумат кафолатига эга бўлгач, жиҳозларни келтириш бошланди. Айтиш мумкинки, салкам икки ойда ғоят мураккаб технологик мосламалар созланди. Уч босқичда олиб борилган ишлар қисқа муддатда ниҳоясига етказилди.

Куйганёрдаги мазкур қўшма корхонанинг афзалликлари нима, деган савол пайдо бўлиши мумкин. Бу ерда ҳар куни телеэкран орқали тарғиб қилинаётган маҳсулотлардан асло қолишмайдиган ва ҳар биримизнинг дастурхонимиз учун керакли бўлган кетчуп ҳамда водийнинг минералларга бой булоқ сувлари қадоқланган идишларда чиқарилаяпти. Энг муҳими, корхонани тўла қувват билан ишлатиш учун керакли миқдордаги хом ашё шу ернинг ўзида бор. Жумладан, кетчуп тайёрлашга зарур бўлган доривorларнинг барчаси муҳайё, «Ўзбекистон булоқ сувлари» деб номланган минерал ичимлик манбаси эса Хонобод яқинидаги Фозилмон қишлоғидир.

Ҳар соатда 250 граммлик қадоқланган идишда 1,5 минг дона кетчуп, 3000 дона минерал сув тайёрламоқда. Ҳар икки идиш кўриниши ва безаклари билан харидорни ўзига жалб эта олади. Пластмассадан тайёрланган ва тиниқлиги жиҳатидан Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари орасида устун бўлган идишлар ҳам айни қўшма корхонанинг ўзида тайёрланмоқда.

Мазкур корхонада 310 киши меҳнат қилаяпти. Барча дастгоҳлар электрон тизим орқали бошқарилади ва сифат кўрсаткичлари бўйича жаҳон андозаларига тўла жавоб беради. Миробид Маҳмудов XXI асрнинг бошида корхонада йилига 1 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарувчи қувватлар ўзлаштирилишини айтди. Эндиги мақсад маҳсулотларни хилма-хил, шаффофдек шиша идишларга қадоқлашни йўлга қўйишдан иборат. Яқин вақт ичида ана шундай корхона қурилиши бошланади.

Корхонанинг иқтисодий самараси ҳақида бир таққослашни келтириб ўтиш жоиздир. Ўтган йили Андижон туманидаги мавжуд саноат корхоналарида 272 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. 1996 йилда эса бу кўрсаткич тенгма-тенг ортади. Энг муҳими, туманда саноат ишлаб чиқариш ҳажми биринчи ўринга кўтарилади.

Қобилжон АСҚАРОВ.

ТАДБИРКОРЛАР ИЗЛАНИШДА

Жумабой Раҳимбоев ишбилармонлар ҳаракатидан четда қолмади. У одам қилган ишни одам қиладида деган ниятда Янгибозор туманидаги «Ширинқўнғирот» жамоа хўжалигида кичик корхона очиш пайида бўлди. Кўп ўтмай аҳолига зарур рўзғор буюмлари ишлаб чиқаришга мўлжалланган «Чинор» хусусий корхонаси фаолият кўрсата бошлади. Атрофдаги иш излаб юрган ўнлаб ёшлар бу ерда қўним топишди. Сопол буюмларга бугун талаб катта. Маҳсулотлар бозорга чиқарилиши билан харид қилина бошлади.

Тадбиркор Ж.Раҳимбоев ўзи бошлаган ишини кенгайтиришга қўл урди. Кўп ўтмай дурадгорлик цехи ишга туширилди. Бу ерда эшик, дераза ромлари, бошқа зарур рўзғор буюмлари ишлаб чиқиляпти. Қўли гул усталардан Ҳамро Тожёзев, Рустам Бобожонов ясаган эшик-деразалар, рассом Рустам Иброҳимов жило берган сопол буюмлар кўркамлиги билан харидоргир. Муҳими, кулол ва дурадгорлик буюмлари нархи ҳам нисбатан арзон.

—Мен ўлкамиздаги тўкинчилик, ободончиликка ҳисса қўшишга бор куч-иқтидоримни аямайман, — дейди у.

Хусусий корхона раҳбари Жумабой Раҳимбоев шу кунларда яна соҳани кенгайтириш тараддудида.

Ф.МУХАММАДИЕВ.

СЕРҒАЙРАТ ФЕРМЕР КЎП ИШГА ҚОДИР

Бугун Шаҳрихон туманида, одатдагидек, «Фермерлар куни». Барча йиғилиб бўлгач, Муҳаммаджон Раззоқов ҳам уларнинг орасидан жой олди. Ҳа, кўр тўкиб юқорида ўтириш, маърузачилардан ҳисобот талаб этиш, узундан-узоқ ваъз айтиш сингари расмиятчиликлар бу ерда аллақачон барҳам топган. Муҳаммаджон ака юзма-юз ўтириб, дилдан мулоқот қилинса, ишнинг осон кўчишини яхши билади.

Туманбоши фермерларнинг тирикчилиги, оиласи аъзоларининг сиҳат-саломатлиги, чорва молларининг қарови, оталиқ ташкилотларининг ёрдами ҳақида гап очди. Жамоат худди шуни кутиб тургандек жонланди. Қулфи-диллари очилиб юракларидаги борини тўкиб солдилар.

—Ўғлим, — дея гап бошлади Академик Саримсоқов номли жамоа хўжалигининг фермери Абдували ота Мирзакаримов. — Икки йилдан буён қўшимча ер ололмай сарсонман. 33 бош чорвани дуппидек экинзорда боқиб келяпман.

Отахондан сўнг кимдир тракторга муҳтожлигини, бошқаси уруғлик излаётганлигини, учинчиси ёнилғи танқислигини гапирди. Кўп ўтмай ҳисобдан чиқарилган техника воситаларини деҳқон хўжаликларига сотиш, улар учун ёнилғи, уруғлик фонди ажратиш, қўшимча ер бериш, наслдор ҳайвонларни сотиш ҳақида ҳокимият қарори чиқарилди.

Фермерларга кўрсатилаётган амалий ёрдамни кўз билан кўриб ишонч ҳосил қилиш ниятида Саримсоқов номли жамоа хўжалигига йўл олди. Абдували отанинг тунов кунги йиғилишдаги гаплари ҳанузгача қулоғи остида жаранглаб турарди.

У жамоа бошқаруви раиси Урмонжон Бозорбоев билан савол-жавобни Абдували ота бошлиқ фермер хўжалигига яратилган шарт-шароитдан бошлади. Сўнг хўжалик чорвачилигидаги қолоқлик сабабларини таҳлил қилишди. Ҳокимнинг ташвишланганича бор. Жамоада тармоқ ўтириб қолганди. Подадаги 319 бош қорамолдан 120 боши сигир. Ҳар бош сигирдан сут соғиб олишни кўпайтириш ўртага ташланаркан, раис фермерлик ҳаракатини оёққа турғазиш орқалигина қолоқликдан чиқишни тушуниб етди.

— Фермерлар элим деб, юртим деб ёниб яшайдиган, меҳнат қиладиган одамлар. Абдували ота ўшалардан бири. Чорвани оёққа турғизаман, десангиз отага ўхшаганларги йўл беринг, —деди у. Унга 8 тонна шелуха, 2 тонна кепак ажратилганини билдиринг, ташиб олсин.

Шундан сўнг жамоада фермерлик ҳаракатида катта ўзгаришлар юз берди. Бош ҳисобчи Мирзараҳмон Мамажонов шарҳлайди:

— Айни кунларда хўжалигимизда 13 та фермер иш юритмоқда. Улар учун 100 гектарга яқин экинзор ажратилган. 3 та юк машинаси, 2 та трактор ҳисобдан чиқарилиб, арзон нархда уларга сотилди. Қарамоғларида 271 бош қорамол, жумладан, 114 бош сигир, яна 250 бош қўй, 5 бош от бор. Ер эгасини топгач, у хазинага айланаркан: 19 гектарда буғдой, 27 гектарда маккажўхори етиштиришаяпти. Қолган майдонларда оралиқ экинлар парваришланади.

Фермерлар йилига икки марта ҳосил олмагунча тиниб-тинчишмайди. Йил якунига назар ташлайлик. Жамоа хўжалигида ҳар гектар ердан 420 центнердан кўк беда йиғиштирилган бўлса, фермерлар 485 центнердан оширишди. Маккажўхори етиштиришда ҳам фермерлардан орқада қолишди.

Бош ҳисобчи Абдували ота Мирзакаримов, Юнус Мамажонов бошлиқ фермер хўжаликлари ҳақида фахр билан гапирди. Отахоннинг шахсий чорваси учун ҳокимлик қарори билан 10 гектардан зиёд ер ажратилган. Қўрасида 33 бош қорамол парваришланмоқда. Уларнинг 15 боши сигир, 60 бош қўй ҳам бор. Давлатга 30 центнер гўшт, 200 центнер сут сотиб ўтган йилги шартномаларни зиёдаси билан уддалади. Хўжаликда ҳар бош сигирдан соғилаётган сут 5 килограммдан ошмайди, фермер парваришидаги жониворлардан эса 9-10 килограммдан олинаётир.

Абдували ота чимкентлик чорвадорлар билан оға-ини. У «Қаанибек» чорвачилик ширкати билан ҳамкорлик қилмоқда. Кўнгил-кўнгилдан сув ичар, деганлари бежиз эмас. Ўтган йили ҳар икки хўжалик бир-бирларига маҳсулот айирбошлаш ҳақида аҳдлашдилар. Ота хонадони қозоқ биродарларга шахсий томорқасида етиштирилган 5 тонна помидор, 3 тонна картошкани тортиқ қилди. Бунинг эвазига 15бош сигирлик, 60 бош қўйлик бўлишди.

Ислоҳот -инсон хизматида

Ушбу хонадонга кириб келишимиз билан ўзига тўқ, саранжом-саришта, хўжалиги бут рўзғор эканини пайқадик. Бир гектарча майдонни эгаллаган дала-ҳовли атрофига иморатбоп тераклар экилган. Остида жилдираб сув оқиб турибди. Рўпарада режа билан солинган молхона, унинг қаршисида ёғочдан тикланган чоғроқ қўра... Нарида сомон, беда ғарамлари. Яйраб юрган сигирларга назар ташлаб ҳавасимиз келди. Сўқимлар сағринида тухум туради. Уларнинг ҳар боши 400-450 килограммдан тош босиши аён.

— Молларимиз гўшт-сут етиштиришга мўлжалланган. Сигирларимиз АҚШдан келтирилган «Гертруда» зотли моллар. «Ҳу, дарахт соясидаги молларга назарингиз тушдими», дейди ҳамроҳимиз, фермер Анвар ака Воҳидов.

— Улар икки ёшли новвосларми?

— Она сути оғзидан кетмаган бузоқ, ҳали улар. Говмишлардан ажратиб боқаяпмиз, эндигина уч ойлик бўлди, — дейди фермер. Кейин ён дафтаридан варақлаб изоҳ берди:

— Соғувчиларимизнинг қўли дард кўрмасин. Бор-йўғи икки киши. 13 бош сигирга қарашади. Ҳар боши кунига 20 килограммдан маҳсулот беради. Мана, кечанинг ўзида 200 килограммдан зиёд сут соғиб олинди. Бунда Майрамхон Болтабоева, Абдураҳим Умаровларнинг хизмати катта. Уларнинг меҳнатсеварлигини айтмайсизми. Хуллас, фермерлик шуҳратини кўтараётганлар, шулар.

Қўйхоналардаги боқилаётган совлиқ, қўчқорларга назар ташлаб ҳокимиятдагиларнинг Анвар аканинг қўйлари бозору расталарда, қассоблар ўртасида талаш, деганлари ёдимга тушди. Қўйхоналар озода. Озуқанинг ҳамма хили бор — шелуха, макка дони, кепак солинган қоплар тахланган.

— 40-50 кило тош босадими?

—60-70 килограммга етмаса қассобга чиқармайман, — дейди ишбоши.

Қолган гапни туман «Агрохизмат» уюшмаси хусусий фермер хўжаликлар бўйича маслаҳатчиси Абдураҳим Мамаюсуповдан эшитдик. А. Воҳидов тасарруфида 4 гектар ер бўлиб, ундан йилига икки марта ҳосил олинади. Ўтган йили қарийб 10тоннага яқин буғдой йиғиштирилди. Аниқроқ айтганда, гектаридан 46 центнердан дон, 9 тонна сомон ғамланди. Ўрнига экилган маккажўхоридан ҳам мўл ҳосил олиниб, сомон аралаштирилиб силос тайёрланди. Парваришда шартли 30 бошга яқин қорамол бор. Улардан 13 боши сигир, 10 боши новвос, 10 боши бузоқ. Яна 16 бош қўй боқилмоқда.

Маҳсулот етиштиришда А. Воҳидов олдига тушадиган фермер туманда кам. Шу кеча-кундузда ҳар куни қабул пункти фермердан 700 килограммдан маҳсулот олиб турибди. Фермернинг жорий ҳисобига кунига 4-5 минг сўм атрофида кирим тушади. Йилнинг биринчи чорагида 3 бош сўқим гўштга топширилди. Ҳар боши 450-500 килограммдан тош босди.

Буғдойга ўроқ тушиши билан «Янги ҳаёт» жамоа хўжалигининг фермери Аҳмадали ака Усмоновнинг ороми бузилади. Негаки, боқимидаги 30 бош қорамол, 10 бош қўй-эчкилар, паррандаларни боқишнинг ўзи бўлмайди. Ризқ-рўзи шу ғаллазордан чиқади.

Бироқ қўли калта — шахсий трактори, комбайни йўқ. Бултур мавсум арафасида маҳалладаги комбайнчига учрашганди, ўрим ҳақини катта сўраб ҳафсаласини пир қилди. Жамоа хўжалиги раҳбарига мадад сўраб боришга вақт қайда. Унинг устига хўжаликнинг ўзи ўрим-йиғим ишларини базўр эплаяпти. Шу пайт хаёлига туман ҳокими Муҳаммаджон Раззоқовнинг ҳокимиятдаги мулоқотда «фермерлар ёлғизлатиб қўйилмаслигини», «агрохизмат» уюшмаси уларни оталиққа олганлигини айтгани ёдига тушди...

Уюшма бош муҳандиси Адҳамжон Ҳасанов давлат техника назорати инспектори Аҳмаджон Раззоқов билан худди шу масалада гапни бир жойга қўйишаётган эди. Мутахассислар уқувли йигитлар эмасми, Аҳмадали ака кириб келиши билан унинг нима ташвишда юрганлигини дарҳол пайқашди.

— Кўп куюнаверманг, фермернинг айтгани-айтган — деди Аҳмаджон Раззоқов.

Кейин қалин дафтарни қўлига олди. Ундан керакли саҳифани топди-да, «Сардор» жамоа хўжалигининг фермери Орифжон Абдуллаевнинг исми-фамилияси ёзилган рўйхат ёнига Аҳмаджоннинг ҳам номини тиркаб қўйди. Комбайнчи, тракторчи, сеялкачилардан тузилган «тез ёрдам» гуруҳи ўтган йили Орифжоннинг 8,5 гектарлик экинзорида бўлиб ғаллани ўриб-янчиб, ерини шудгорлаб, ўрнига такрорий экин экиб қайтгандилар.

Уюшмада фермерларга техника хизмати кўрсатиш ҳақида суҳбатлашаётганимизда Аҳмаджон Раззоқов шу гапларни эслади:

— Туманимизда «Агрохизмат» уюшмасининг кўмаги билан 20 га яқин фермер хўжалиги 2-3 хил турдаги қишлоқ хўжалик техникасини сотиб олди. Академик Т. Саримсоқов номли жамоа хўжалигида 2 та МТЗ-80 русумли трактор, «Янги ҳаёт» жамоа хўжалигида битта «ГАЗ-51» юк машинаси, битта транспорт трактори хўжалик балансидан чиқарилиб арзон баҳода фермерларга хусусий мулк қилиб берилди. Деҳқон хўжаликларининг «Техчорвасервис» хизматидан кўнгли тўлаяпти. Жамоанинг Холдавонбек, Шаҳрихон шаҳрида 2 та дўкони ишлаб турибди. Улар янги хўжаликларга эҳтиёт қисмлар, қурилиш материаллари, минерал ўғитлар етказиб беришади. Хуллас, фермерларга савдо хизмати кўрсатиляпти.

Юқоридаги мисоллардан кўриниб турибдики, қаерда фермерлик ҳаракати ҳокимият эътиборида бўлса, хайрли ишлар палак ёзаверади, қут-барака ёғилаверади. Энг асосийси, эл-юртнинг дастурхони янада тўкин бўлади.

Шаҳрихон туманида айни пайтда 142 та фермер хўжалиги фаолият кўрсатаётир. Улар 530 гектар ерда деҳқончилик қилмоқдалар. Соҳада меҳнат қилаётганларнинг сони қарийб 600 кишига етиб қолди. Жумладан, чорвачиликка йўналтирилган фермерлар сафи тобора кенгайиб 106 тага етди. 412 гектар экинзор фермерларга узоқ муддатга фойдаланиш учун берилган.

Қўралардаги чорва молларига ҳам барака кирмоқда. Улар қарамоғида 1815 бош қорамол бўлиб, шундан 613 боши сигирдир. Шунингдек, 1260 бош қўй, 49 бош от, 1575 та парранда боқилмоқда. Фермерларнинг умумхалқ дастурхонига қўшаётган улуши йилдан-йил салмоқли бўлаётир. Ўтган йили давлатга 1193 центнер гўшт, 7408 центнер сут сотилган эди. 1994 йили давлат ҳисобидан кўтарилган 400 минг сўмга яқин қарздан аллақачон узилишган.

1996 йилнинг дастлабки ойларини ҳам яхши якунлашди. Эл дастурхонига 871 центнер сут, 148 центнер гўшт етказиб берилди.

Сахийқалб фермерлар омон бўлишсин!

С. РЎЗИМАТОВ.

ЯХШИДАН НОМ ҚОЛУР

Абдураҳмон ота навқиронлик дамларини ёвга қарши курашда ўтказди. Даҳшатли жангларда бўлиб, не ўлимлардан омон қолди. Беш йил ҳижратда юриб, она юртига қайтди. Кексаликка ён бермаган отахон ҳали ҳам эзгу мақсадлар йўлида ҳалол, сидқидилдан меҳнат қилиб келаяпти.

Уруш қатнашчиси, моҳир боғбон Абдураҳмон ота Усмоновнинг эзгу ишлари ҳақида кўп эшитганман. Дилдан суҳбатлашишга орзуманд эдим.

— Уруш уруш-да, деди Абдураҳмон ота, — урушнинг номи ўчсин-у, аммо у қолдирган асоратни унутиб бўлмас экан... Қисмларимиз Польша ҳудудига кирган пайт. Ўшанда 126- танк дивизиямиз иккинчи Белорус фронти қўмондонлиги ихтиёрида эди. Шиддатли жанг Кенигсберг шаҳрида кескин тус олди. Душман шаҳарни қўлдан бермаслик мақсадида жон-жаҳди билан курашар эди. Мураккаб шароитда қисм қўмондонлигига шаҳарни тўрт тарафдан ўраб олиб, қурол-аслаҳа, ўқ-дори ва озиқ-овқатлар жойлашган омборни портлатиб юбориш топширилди. Бу масъулиятли жанговар вазифани бажариш менинг ҳам зиммамга тушди.

Шу куни биз Кенигсберг шаҳрини тамомила ишғол қилдик. Жанговар топшириқни муваффақиятли бажарганим туфайли «Кенигсберг шаҳрини олганлиги учун» медали билан тақдирландим. Кейинчалик «Берлин учун», «Ватан уруши» ва бошқа орден-медаллар нишондори бўлдим.

Абдураҳмон ака 1950 йилда Самарқанддаги боғдорчилик ва мева-сабзавотчилик техникумига сиртдан ўқишга кириб уни тугатди.

Йиллар ўтди, А.Усмонов қаерда бўлмасин, боғ яратди. Боғбон сифатида элга танилди. Дастлабки пайтлари жуда қийналди. Ниҳолларни кўкартириб, ҳосилга киргунича кўп машаққатлар чекди. Қуриб қолган кўчатлар ўрнига қайта-қайта экишдан эринмади. Тинмай изланишлар самарасини кўрсатди. Савобли ишга ёшларни жалб этди, ўнлаб шогирдлар етиштирди.

У 1987 йили Хатирчи туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Саъдий Расулов билан маслаҳатлашиб, ташландиқ даштдан йигирма икки гектар ер олди. Шу йилиёқ 3,5 минг туп мевали кўчатлар ўтқазилди. Ҳозир у ер хушманзара макон, тўла ҳосилга кирган боғга айланган.

— Бунда шогирдларимнинг ҳам хизмати катта, — дейди ота. — Улардан хурсандман.

Яқинда боғнинг бир қисмини шогирдим Мингяшар Камоловга топширдим. Қолган қисми эса ўғлим Рашиджон ихтиёрида. Ўтган йили шогирдим ўзи парвариш қилган боғдан 50 тонна олма ҳосил йиғиштириб, элимиз дастурхонига тортиқ этди.

Абдураҳмон ота ва унинг шогирдлари яратган боғларда сайр қилган кишининг дили яйрайди. Бу дунёда боғ яратиб, ўзидан яхши ном қолдирганнинг умри боқий, деб бежиз айтмайдилар.

Улуғбек ЖУМАЕВ.

ЧОРВАДОРЛАР СУЛОЛАСИ

Баҳористон туманидаги «Олтин бошоқ» жамоа-ширкат хўжалигининг чорва бўйича ижарачиси Мавлон бобо Раҳмонов кўпчиликнинг эътиборига тушган. Одатда киши одамларнинг ҳурматига ўзининг ҳалол ва самарали меҳнати туфайли эришади. Биз ҳикоя қилмоқчи бўлган Мавлон бобо ҳам обрў орттириб, эл оғзига тушган чорвадорлардан.

Хўжалик бошқаруви раиси Азизбой Чўлиев ҳам тажрибали чорвадор тўғрисида тўлқинланиб гапирди.

— Хўжалик бошқаруви ишида ўзгариш ва ривожланиш сезилмагач, хўжалик юритиш ширкат, бригада пудрати асосида ташкил этилиши — бу тармоқда иқтисодий ислоҳотларнинг самарами бўлишини таъминлади. Маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми кўпайиб, меҳнатга муносабат ўзгарди. Муҳими, мулкка эгалик ҳисси ортди. Бошқа тармоқлар каби чорвачиликда ҳам шу усул қўл келди. Шу боис ҳозир чорвадорлар баракали ишлаяптилар. Хўжаликдаги майда молларни Мавлон Раҳмонов оиласи ихтиёрига топширдик. Натижа ёмон бўлмаяпти. Туёқ сони ортиб, маҳсулдорлик кўпайди. Режалар ҳам ортиғи билан уддаланаяпти.

Айни пайтда Раҳмонов бошчилигидаги ширкатда 877 бош қўй-қўзи бўлиб, унинг 372 боши совлиқ. Қишловни талофатсиз ўтказиб, қўзилатиш мавсумини муваффақиятли туғаллаган чорвадорлар маҳсулот етиштиришни кўпайтириш учун бор имкониятларини ишга солмоқдалар. Баҳорда ҳар юз бош совлиқдан 105 тадан соғлом қўзи олиниб, унинг 80 фоизи ўстиришга қолдирилди. Қўйлар икки отарга бўлинган бўлиб, улар тажрибали чорвадорлар билан мустаҳкамланган. Отанинг ўзи билан бирга унинг етти нафар фарзанди меҳнат қилмоқда. Тўнғич ўғли Рўзиназар отарда тракторчи. Шуҳрат биринчи отар бош чўпони. Комил иккинчи отарга бошчилик қилади. Имомберди, Муҳаммади, Мустафоқул, Саидназарлар акаларининг ёрдамчилари ҳисобланади. Ака-укалар иш танлаб ўтирмайди. Озуқа тўплаш, молларни яйратиб боқиш. Уларнинг ҳаммасига эса Мавлон бобо бошқош бўлаяпти.

Бу йил 1,5 тонна жун, 150 дона қоракўл тери топшириш режалаштирилган. Баҳорги жун қирқимига ҳам пухта тайёргарлик кўрилди. Хўжаликда чорвадорларга ҳар томонлама қулайлик яратилган. Улар учун махсус уй-жой, отарларда бошқа қулайликлар мавжуд. Ўтган йили етарли миқдорда озуқа жамғарилганлиги қўйларни қишловдан талофатсиз олиб чиқишда қўл келди.

Ҳа, дарвоқе чорвадорлар уйи ёнидаги ҳайдалган ер диққатимизни тортди. Маълум бўлишича, баҳорда чорвадорлар ташаббуси билан боғ яратишга киришилган. Ҳозир тут, ток кўчатлари ўтқазилиб, парвариш қилинаётир. Яна қўшимча ер очиб, сабзавот ва полиз экинлари экиш мўлжалланмоқда.

Ҳозир чорвадорлар гўштга топшириладиган қўйнинг тирик вазнини 40-45 килограммга етказиш учун фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Бу борада белгиланган тадбирлар ўзини оқлаяпти. Ўтган йили 197 минг сўм соф даромад қилинди. Жорий йўлда 7 тона гўшт ишлаб чиқариш, унинг 6 тоннасини давлатда топшириш режалаштирилган.

Мавлон бобо Раҳмонов оиласини чорвадорлар сулоласи дейиш мумкин. Боиси барча оила аъзолари билан шу заҳматли касбни эъзозлаб келишаяпти. Тажрибали чўпон бутун умрини шу соҳага бағишлаган Мавлон бобонинг куюниб айтишича, сотилаётган маҳсулотлар ҳамон арзон. Масалан, бир килограмм жуннинг баҳоси 3 сўмдан ошгани йўқ. Тери эса нари борса 50-60 сўм. Мутасадди раҳбарларнинг ўйлаб кўриш вақти аллақачон етган.

Шавкат СУЛТОНОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

Қашқадарё яйловларида

Дастурхонимизни тўкин қилишга чорвадорлар ўзларининг шарафли меҳнатлари билан салмоқли ҳисса қўшишаяпти. Усмон Юсупов туманидаги «Жейнов» жамоа-ширкат хўжалигида моллар зотини яхшилаш, маҳсулот олишни кўпайтириш борасида талай ибратли тадбирлар амалга оширилаяпти. Фермадаги 843 бош қорамол кўнгилдагидек парваришланаяпти. Ҳар бир сигирдан кунда соғиб олина±тган сут миқдори 10-11 килограммни ташкил этмоқда.

СУРАТДА: хўжалик фермаси раҳбари Шоймардон Авазов ва молбоқар Муҳаммади Ҳалилов.

Б.ИСМОИЛОВ олган сурат.

ЧЎПОНЛИК ГАШТИ

Аминосойнинг яйлов ва қир-адирлари яшил тус олган. Хўжамқул ака ана шу бағри кенг адрда сурувни боқади. У ҳар йили баҳорда бу жойларнинг манзарасини кузатганда бутун вужудини илиқ туйғулар қамраб олади. У шу яйловда туғилди, камол топди.

Хўжамқул Йўлдошев ёшлигидан тоғалари суруви орқасидан юрарди. Ўрта мактабни тугаллаб, шофёрлик касбини эгаллади, 10 йил хўжаликда ҳайдовчи бўлиб ишлади. «Ҳақиқат» жамоа ширкат хўжалиги ташкил этилгач, орзусига эришиб, чўпонлик таёғини қўлга олди. Орадан йиллар ўтди. Тажрибали бош чўпон ҳар йили зиммасидаги режаларни ошириб бажариб келаётир.

Ўтган йили 340 бош совлиқнинг ҳар 100 бошидан 102 тадан соғлом қўзи олиб, 80 фоизини ўстиришга қолдирган эди. Жорий йилда қўйларни қишловдан соғлом, чиқимсиз олиб чиқди. Қўзилатиш мавсумини ҳам намунали ўтказди.

Қўлга киритлган муваффақиятларда ҳамкасби Урол Хушбоқов ҳамда фарзандларининг муносиб ҳиссаси бор.

Хўжамқул Йўлдошев Яккабоғ туманидаги «Ҳақиқат» жамоа ширкат хўжалигида 13 йилдан буён бош чўпонлик қилиб, бу соҳада каттагина тажриба орттирган. У қайси вақтда қўйларни озиқлантириш, суғориш, уларни ҳар хил касалликларга қарши даволашни билади. Кўплаб соғлом насл олиш сирларини пухта эгаллаган. Шунинг учун ҳам хўжалик жамоаси уни тажрибали чорвадор сифатида ҳурмат қилади. Меҳнат қилсанг, ҳурмат кўрасан, деб шуни айтадилар.

Хайрулла ТЎРАЕВ.

БОҒ ВА ТОКЗОРЛАРДА ИШ ҚИЗҒИН

Боғдорчилик ва узумчиликка ихтисослаштирилган Собир Раҳимов номли ширкат хўжалигида 420 гектар мевазор боғ мавжуд. Бу ерда ҳар йили олма, ўрик, шафтоли, олхўри, беҳи ва бошқа мевали дарахтлардан мўл ҳосил етиштирилаяпти. Шу ҳисобдан хўжалик ҳудудида истиқомат қилаётганлар ва Сирдарё шаҳри аҳолиси ширин-шарбат узум, сархил мева-чевалар билан таъминланаётир.

Бу ўз-ўзидан бўлаётгани йўқ, албатта. Мавжуд боғ-роғ ва токзорларга замонавий техника воситалари, механизмлар ёрдамида сифатли ишлов бериш, ток кесиш, дарахтларнинг ортиқча шохларини кесиб, уларга шакл бериш, илғор тажрибалар, фан ютуқларидан самарали фойдаланиш туфайли эришиляпти.

Мазкур боғдорчилик ва узумчилик хўжалигида дала юмушлари ва агротехник тадбирларни вақтида адо этаётган боғбону соҳибкорлар меҳнати пудрат шартномаси асосида ташкил этилган. Ҳозир ширкат хўжалиги далаларида иш айни қизиган палла. Эртаги сабзавот, резавор ва полиз экинлари экиш ниҳоясига етказилмоқда. Ажратилган майдонларга кўплаб мевали ва манзарали (тол, терак) дарахт кўчатлари ўтқазилди. Узумзорларга кимёвий ишлов берилди.

Ўтган йили хўжаликда эскириб қолган 40 гектар майдондаги боғ таъмирланди. Эрта баҳор экилган олма, беҳи, олхўри ва нок ниҳоллари яхши тутиб кетди. Ҳозир улар меҳр билан парвариш қилинмоқда. Янгидан тикланган боғларда дарахтлар қийғос гуллаган, улардан бу йил мўл ҳосил етиштириш кутилмоқда.

Ер ҳайдаш, боғ ва токзорларга сифатли ишлов беришда 3 та трактордан унумли фойдаланилаяпти. Бу юмушларни ўз вақтида бажаришда Иброҳим Бўронов, Усмон Шарипов, Самандар Усмонов, Маҳмуд Танбоев ва Обид Мирзакамолов сингари тажрибали механизаторлар фидойилик кўрсатишмоқда.

Парвариш ишларини пухта ташкил этишда Эгам Маҳкамов, Акрам Жумабоев, Ўлмас Сувонқулов, Валихон Тўрақулов ва Жума Бақохоловлар етакчилик қилаётган бригадалар боғбонлари бошқаларга намуна бўлишмоқда.

Анвар ИМОМОВ.

РОСЛИН ХОСИЯТИ

Қишлоқ хўжалик экинлари, шу жумладан, иқтисодий мустақиллигимиз асоси — пахта ҳосилдорлигини янада ошириш учун нима қилмоқ керак? Бу савол нафақат бободеҳқон, балки олимларни ҳам жиддий изланишга чорламоқда.

Ўзбекистон Фанлар академияси ўсимлик моддалар кимёси институти ходимлари ҳам кўп йиллардан буён бу борада изланишлар олиб бормоқда. Яқинда улар яратган, қарийб йигирма йиллик синовдан муваффақиятли ўтган рослин препарати қишлоқ хўжалигида қўллаш учун тавсия этилди. Шу муносабат билан биз институт лаборатория мудири, биология фанлари доктори, Абу Райҳон Беруний номидаги давлат мукофоти соҳиби, профессор Анвар УМАРОВдан янги препарат тўғрисида сўзлаб беришни сўрадик:

— Биз ўсимликларнинг ўз вақтида куртак очишига, поясининг чўзилишию, гуллари, сўнг эса мевалари пайдо бўлишига кўникканмиз. Гўё доно табиат буларнинг барчаси учун аниқ вақт «ажратган». Мазкур жараёнлар ёки ривожланиш босқичларининг қонуний тадрижийлигини ўсимлик ҳужайраларидаги фитогормонлар тартибга солиб туради. Аниқланишича, фитогормонларнинг жуда оз миқдори ҳам илдиз ва поянинг ўсиши, гуллаши ва мева тугиши, хуллас, ўсимлик ривожининг тезлашиши ёки секинлашувига кучли таъсир этиши мумкин.

Бугунги кунда фитогормонлар каби ўсимликлар ўсишини тезлаштиришга, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ҳосилдорлиги билан бирга сифатини ҳам оширишга хизмат қилувчи моддаларга эҳтиёж ортиб бормоқда.

Институтимиз ходимлари яратган рослин препарати ҳам ана шундай истиқболли восита эканини амалда исботланди. Унинг асосий хусусияти — ўсимликка ўзига хос универсал, физиологик таъсир ўтказишдадир. Уруққа мазкур препарат билан ишлов берилганда ўсимлик униб чиқиши тезлашиб, ўсиш муттасиллиги кучаяди, унинг касалликларга чидамлилиги ортади.

Рослиннинг озгина намлик бор жойда ҳам тезда эриши экишдан илгариги ишлов беришда уруғлар гидрофиллигини оширишга имкон беради. Бу эса, ҳали айтганимдек, ўсишнинг тезлашиши, ҳосилнинг ривожланиши ва кўпайишига сабаб бўлади.

Рослинни ниҳол ривожланаётган даврда экинларга пуркаш йўли билан ҳам қўллаш мумкин.

Агар у кам миқдорда — бир гектар ерга 200-500 мл қўлланилса, ғўзанинг ўсишига ва ривожланишига яхши таъсир кўрсатиб, ўсимликнинг ноқулай шароитга қарши курашиш «қобилияти» ортади. Уни нисбатан кўпроқ миқдорда қўллаш эса илдиз чиришини қўзғатувчиларни бартараф этади. Маълумки, чигитни экиш вақтида у дориланади. Рослиннинг яна бир жуда яхши жиҳати шундаки, унинг ёпишқоқлиги уруғни экишдан олдинги дорилаш воситалари сарфини ҳам анча камайтиради.

Биз 1976—1995 йиллар мобайнида рослинни тупроғи турлича бўлган хўжаликларда, республика давлат кимё комиссиясининг илмий-тадқиқот муассасаларида синовдан ўтказдик. У 1980 йилдан буён ғўзада кенг синаб келинаётир. Хусусан, 15 дан зиёд дала синовлари ўтказилди. 1980—1985 йилларда Янгийўл тумани «Тинчлик» колхозида ғўзанинг С—4800 навида ўтказилган тажрибаларда ҳосилдорликнинг гектарига 2,5 центнер ошишига эришилди. 1986—87 йилларда эса ҳар бир гектардан қўшимча 3 центнердан ҳосил олинди.

Рослин Украина узумчилик ва виночилик илмий-тадқиқот институтида узумнинг ривожланиш жараёнини кучайтириш мақсадида ҳам қўлланилди. Рослиннинг 0,01 фоизли эритмаси узум шингили оғирлигини 40—60 фоиз оширди.

Ленинграддаги ўсимликлар муҳофазаси институтида ғўза, буғдой ва маккажўхори ўсимликларида ўтказилган тажрибалар ҳам жуда яхши натижалар берди.

— Мутахассислар Рослинга қандай қилиб умид боғламоқда?

— Аввало, унга фақат ҳосилдорликни оширувчи восита сифатида қарамаслик керак. Бунинг учун қишлоқ хўжалигида ўғитлардан, суғориш ва бошқа усуллардан ҳам фойдаланилади. Ҳаёт ҳозир олдимизга шундай вазифаларни қўймоқдаки, уларни анъанавий йўллар билан ҳал этиб бўлмайди. Экиш вақтида уруғ сифатини ошириш, сепиладиган уруқ миқдорини камайтириш, ниҳолларнинг қурғоқчиликка ва шўрга, касаллик ва зараркунандаларга чидамлилигини ошириш масалалари шулар жумласига киради. Ўсимликлар ривожига таъсир этувчи моддаларни ҳосил уяларининг тўкилиб кетмаслиги, ҳосил механизация йўли билан йиғиб олиниши учун уларнинг бир вақтда пишиб етилишига эришиш мақсадида ҳам қўллаш мумкин. Бироқ рослиндай кучли таъсир этувчи препаратни қўллаш юксак деҳқончилик маданиятини талаб қилади.

— Айтингчи, деҳқончиликда фойдали ушбу препаратни саноат асосида ишлаб чиқариш учун етарли хомашё захираси борми?

— Биокимё (гидролиз) заводларининг лигнин ва «Навоийазот» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси нитрон толалари чиқити Рослин учун асосий хом-ашё манбаи ҳисобланади. Республикамизда мазкур хом-ашё етарлича мавжуд. Хусусан, Рослинни Янгийўл, Фарғона, гидролиз заводларида, «Навоийазот» ва Фарғоназот заводларида ҳам бемалол ишлаб чиқариш мумкин.

Шуни ҳам таъкидлаб ўтиш кераки, охирги пайтда рослиннинг бошқа хусусиятлари ҳам аниқланмоқда. У ҳосилдорликни оширибгина қолмай, пахта толасининг технологик хусусиятларини ҳам яхшилаб, чигитлардаги ёғлилик даражасини 0,9 фоиз кўпайтирар экан.

— Ҳам арзон, ҳам безарар ушбу янгиликни ҳаётга татбиқ этиш ишлари қандай?

— Ўсимликлар ўсиши ва ривожланишига кимёвий йўл билан таъсир этиш — ҳали биз учун янгилик. Шу боис, ҳар қандай янгиликда бўлгани сингари, дастлаб, ё унинг мавжудлигидан бехабарлик, ёки номаълум воситани қўллашдан чўчиш туфайли уни дарров кенг миқёсда қўллаб бўлмайди, албатта. Бироқ қишлоқ хўжалиги амалиётчилари кимёвий йўналишга катта эътибор бермоқда. Шу ўринда рослинни кузги буғдой, беда ва сабзавот экинларида қўллаш ҳам ҳосилдорликни, ҳам маҳсулот сифатини оширишни эслатиб ўтиш жоиз. Чунки, рослин препаратини кузги буғдойда қўллаш ҳосилдорликнинг гектарига 3,7 фоиз, бедада 4,7 центнер, помидорда 6,5 тонна, бодрингда 5 тонна ошишига олиб келди.

Мухтасар қилиб айтганда, кўп йиллар мобайнида ўтказилган синовлар таҳлили қишлоқ хўжалиги экинлари ҳосилдорлигини ошириш ва маҳсулотлар сифатини яхшилаш ишида Рослиннинг исиқболли препаратлигини намойиш этмоқда. Қишлоқ хўжалигида у қанча тез татбиқ этилса, иқтисодиётимиз учун ҳам шунча тез самара беради.

Бахтиёр ИМОМОВ .
ЎзА мухбири

1996 — Амир Темур йили

«КИМКИ БИЗНИНГ ҚУДРАТИМИЗГА ИШОНМАСА, БИЗ ҚУРГАН БИНОЛАРНИ КЕЛИБ КЎРСИН»

Буюк аждодлар қолдирган маданий мерос, табиийки, миннатдор авлодларнинг бебаҳо бойлиги, фахрига айланади. Оламга машҳур Самарқанд, Бухоро, Хива сингари қадимий шаҳарларимиздаги тарихий обидалар, осори-атиқалар чиндан ҳам бугунги кунда бизнинг миллий ифтихоримиз, буюк бобокалонларимиз шон-шуҳрати, меҳнатсевар халқимиз ақл-заковатининг рамзи бўлиб қолди.

Мамлакатимиз соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллик тўйига қизғин тайёргарлик кўрмоқда. Шу боис, Амир Темур ва темурийлар Самарқанд, Шаҳрисабз ва бошқа шаҳарларда бунёд этган тарихий обидаларни таъмирлаш ва тиклаш, юбилей шарафига янги иншоотлар қуриш ишлари давом этмоқда.

ОҚСАРОЙ

Етти иқлим ҳукмдори Амир Темур ўзи туғилиб ўсган Шаҳрисабзга алоҳида меҳр ва эътибор билан қараган. Ана шу муҳаббат тимсоли сифатида она шаҳрида муҳташам қароргоҳ — қаср қурдирган. Айтишларича, бу пурвиқор қасрдан оқ нур таралиб тураркан. Унинг «Оқсарой» деб аталиши ҳам шундан бўлса керак. Соҳибқирон бу ерда дунёнинг турли мамлакатларидан келган элчилар, ҳурматли меҳмонларни қабул қилган. Оқсарой деворларида «Кимки бизнинг қудратимизга ишонмаса, биз қурган биноларни келиб кўрсин» деган ёзув ҳозиргача сақланиб қолган.

Оқсарой қачон бунёд этилган? Бу ҳақда аниқ бир санани айтиш қийин. Испания элчиси Клавихонинг ёзишича, у 1404 йили саройни кўздан кечирганда иморат ҳали қуриб битказилмаган эди. Саройни барпо этиш учун йигирма йилдан зиёд вақт кетган. Демак, бино қурилиши тахминан 1380-йилларда бошланган дейиш мумкин. Оқсаройни, асосан, хоразмлик усталар қурган. Бобурнинг битишича, сарой ҳовлисида катта гумбазли хона бўлиб, унда давлат кенгаши — девон мажлислари чақирилган, атрофидаги кичик хоналарда эса маслаҳатчи бекларнинг йиғилишлари ўтказилган. Клавихо шоҳаншоҳ оромгоҳи ва ҳарами ниҳоятда ҳашаматли безатилганини айтади.

Ҳозир саройга кираверишдаги пештоқнинг бир-биридан ажралган икки устунигина сақланиб қолган. Оқсаройнинг бундан 220 йиллар чамаси олдин қулаб тушган кириш пештоқи Ўрта Осиёда энг баланд бўлиб, унинг равоғи оралиғи 22,5 метрни ташкил этган. Оқсарой минорасининг ҳозирги вайрона ҳолидаги баландлиги 38 метрдир. Обиданинг сарой қисми эса вақт ўтиши билан бутунлай вайрон бўлган. Тарихий маълумотларга қараганда, 1707 йили Оқсаройда Бухоро хони Убайдуллахон тож кийиб тахтга ўтирган. Бу маълумот ўша пайтда пештоқ ҳали бутунлигидан далолат беради.

Мутахассислар фикрича, Оқсаройни асл ҳолда тиклаш қийин. Зеро, ҳозирги муҳим вазифа уни шу ҳолатда сақлаб қолишдир. Шу мақсадда бу ерда тўпланиб қолган ер ости сизот сувларини чиқариб ташлаш, сарой майдони атрофини кенг кўламда ободонлаштириш борасидаги ишлар бажарилмоқда.

Буюк бобокалонимизнинг 660 йиллик тўйи тантаналари кунларида бу ерда соҳибқироннинг салобатли ҳайкали қад кўтаради.

ДОРУТТИЛОВАТ

Мазкур ном билан аталадиган обидалар мажмуига Шаҳрисабздаги шайх Шамсиддин Кулол, гумбази Сайидон мақбаралари ҳамда Кўкгумбаз масжиди киради.

Амир Темур ва отаси Муҳаммад Тарағайнинг пири бўлган шайх Шамсиддин Кулол 1370 йилда вафот этади. Орадан уч-тўрт йил ўтиб, Темурнинг падари бузруквори бандаликни бажо келтиради. Соҳибқирон отасининг ҳоки пирининг қабри пойига қўйилади. Амир Темур бу ерда мақбара бунёд қилдиради.

Ҳозир мақбара харобалари гумбази Сайидон номи билан аталадиган иккинчи обидага ўтиладиган йўлак вазифасини бажаради. Оддийгина таъмир қилинган Кулол қабри усти кейинчалик икки устунли синчкор том билан ёпилган. Аммо иморат қадимги асосини сақлаб қолган. Асосий кириш эшиги пештоқ кўринишида безатилган. Равоқ орасида ажойиб ўймакор ёғоч эшик бор. У ташқи томондан мақбарага туташган.

Шайх Шамсиддин Кулол мақбарасига туташтириб қурилган гумбази Сайидон мақбараси Улуғбек авлодларининг даҳмаси сифатида таърифланади. Мақбарага ҳам ҳарфлар билан: «Бу мақбара улуғ олимларнинг олими... султонларнинг аълоси... қонунчилик ва билимда... дин ва эътиқодда тенги йўқ олий ҳазрат султон Улуғбек Кўрагонийнинг фармони билан бунёд этилди, Оллоҳ унунг подшоҳлигини ва султонлигини узоқ қилсин, 841 йил хижрий» (яъни 1437—1438 йиллар) деган ёзув битилган. Мақбара ичида қўшни қабристонда 15—18 асрларда кўчириб келтирилган бир неча сағана тошлари бор. Уларнинг баъзиларидаги ёзувларда термизлик сайидлар номи эслатилади. Шунинг учун бўлса керак кейинчалик мақбара ҳам гумбази Сайидон, яъни сайидлар гумбази деб ном олган. Мақбара деворлари ажойиб, чиройли нақшлар билан безатилган. Афсуски, безаклар яхши сақланмаган. Нақшларнинг кўпи Улуғбек даври ёдгорликларидаги каби оқ заминга тиниқ мовий бўёқ билан ишланган.

Кўк гумбаз масжидини Улуғбек давлатни бошқарган йиллари отаси Шоҳрух номидан қурилган. Масжид пештоқининг равоғи ичкарисида уларнинг номлари ва бинонинг 1335—1336 йилларда қурилгани тўғрисидаги ёзувлар бор. Одатда жомъе масжидлари атрофи девор билан ўралган бўлиб, ўртадаги гумбазли биноларни ҳамда атрофи равоқли айвонни ўз ичига олади. Бу ерда эса ҳовли саҳнининг бир қисмини мақбаралар эгаллайди. Асосий бинога айвонлар ён томондан туташган.

Айни пайтда доруттиловатда кенг миқёсда таъмирлаш ва тиклаш ишлари амалга оширилияпти. Бу ерда асосан шаҳрисабзлик ва хоразмлик усталар меҳнат қилмоқда.

ДОРУТСАОДАТ

Шаҳрисабздаги яна бир обидалар мажмуи «Дорутсаодат» деб аталади. Бу ном «Давлатмандлар саройи» ёки «Саодатли инсонлар уйи» каби маъноларни англатади. Бу мажмуани темурийлар хилхонаси ҳам дейишади.

Тарихчи Шарафиддин Али Яздий «Зафарнома» китобида ёзишича, Амир Темур Шаҳрисабзда махсус бино қурилсин, унда ўз ўғли «Амирзода Жаҳонгир ва бошқа амалдор ҳамда бузрукворларнинг даҳмалари қўйилсин», деб фармон берган. Маълумки, соҳибқироннинг катта ўғли Жаҳонгир 1376 йилда вафот этган. Жаҳонгир мақбараси бунга туташ қурилган ҳашаматли бино таркибига кирган.

Амир Темурнинг ер ости сағанаси ўрта аср меъморчилигининг ажойиб намунасидир. Унча катта бўлмаган хона сидирғасига тарашланган ясси мармар тошлар билан қопланган. Гумбазининг энг юқориси чиройли саккиз қиррали шип ҳосил қилинган. Тўртта равоқ ҳошияси ўйма нақшлар билан безатилган. Ер ости сағанасининг ўртасида Темур учун аталган тош тобут турибди.. Аммо Амир Темурнинг жасади бу тобутга қўйилмади. Буюк соҳибқироннинг абадий манзилгоҳи унинг қудратли мамлакати пойтахти — Самарқандлаги Гўри Амир номи билан аталадиган мақбара бўлиб қолди.

Бундан ташқари Дорутсаодатда маърака, маросимлар учун ҳам иморатлар солинган. «Бу масжид ва унинг намозгоҳлари тилла, ложувард ҳамда зеб-зийнатлар билан жуда бой ва гўзал қилиб безатилган: унинг ичида сердарахт ва ҳовузли катта ҳовли бор. Бу масжидда подшо фармонига биноан шу жойда ётган отаси ва ўғли руҳини эслаб, ҳар куни йигирмата қўй сўйилиб, худойи қилинади» деб ёзганди Клавихо. Дорутсаодатнинг баландлиги қарийб 70 метр, эни эса 50 метр эди. У Абдуллахон иккинчининг ўн тўртинчи аср иккинчи ярмида қилган хужумлари натижасида вайрон бўлган.

Тарихчиларнинг фикрича, «Ҳазрати имом» деб номланадиган гумбазли баланд мақбаранинг 40 метр нарида жойлашган ер ости сағанасини бир-бирига боғлиқ, деб бўлмайди. Бироқ қадимда улар Дорутсаодатнинг бир қисми бўлиб, темурийлар хилхонаси ҳисобланган. Шаҳрисабздаги Барлос аъёнлари қабристонида бор-йўғи учта иморат сақланиб қолган. Улар Дорутсаодатдан жануби-ғарбдаги икки мақбара ва жомъе масжидидир.

* * *

Соҳибқироннинг 660 йиллик тўйи тараддуди тадбирлари орасида тарихий обидаларни таъмирлашга алоҳида эътибор берилмоқда. Жумладан, Оқсарой Доруттиловат ҳамда Дорутсаодат мажмуида ва улар атрофида кенг миқёсда ишлар бажарилмоқда. Чубин мадрасасини музейга айлантириш, XIV асрда бунёд этилган эски ҳаммомни таъмирлаш, қадимги Кеш қалъаси қисмини тиклаш ишлари қизғин давом этмоқда. Шу билан бирга, юбилей тантаналари ўтказиладиган пайтда Шаҳрисабз шаҳар-қўриқхонага айлантирилиб, унинг атрофида саккиз километрли айланма йўл ишга туширилади. Кешликлар янги автовокзал, беш минг ўринли стадион ва бошқа иншоотлардан, янада ободонлашган йўллардан фойдалана бошлайдилар.

Абдужалол ТАЙПАТОВ,
ЎзА мухбири.

АЛЛА ИЖРОЧИЛАРИ ТАНЛОВИ

Қашқадарё вилоят маданият ишлари бошқармаси ташаббуси билан «Алла ижрочилари ва бешик удумлари вилоят кўрик-танлови» ўз ишини якунлади.

Маданият муассасалари, ўқув юртлари, корхоналар ва ташкилотлар, мактабларда фаолият кўрсатаётган фольклор этнографик ансамбллари, якка ижрочилар иштирок этган танлов томошабинлар томонидан катта қизиқиш билан кутиб олинди. Оналар алласи гўдакни ҳаётга бошлаб киради. Онадан илк эшитилган калом ҳам алладир. Чироқчи туман маданият уйининг «Чироқчи чироқлари» фольклор этнографик ансамбли ижодий жамоаси бу танловда биринчи ўринга лойиқ деб топилди. Ансамбл ижодий жамоаси ҳомий ташкилотларнинг қимматбаҳо совғаларини олишга муваффақ бўлди. Китоб туман ва Қарши шаҳар маданият уйларининг бадиий ҳаваскорлик жамоалари тақдим этган дастур ҳам барчанинг эътиборини тортди. Момолардан мерос қолган аллаларни юксак маҳорат билан саҳнага олиб чиққанликлари учун ҳар икки ижодий жамоага иккинчи ўрин насиб этди. Учинчи ўринга Қарши, Нишон, Ғузор туманлари бадиий ҳаваскорлик жамоалари сазовор бўлди. Ҳар учала ижодий жамоа ҳам Қашқадарё воҳасининг ўзига хос удумларини маҳорат билан ижро этишди.

Танловда якка ижрочилар ҳам қатнашиб, барчанинг эътиборини тортди. Косон туманидан Сайёра Шарапова талқинидаги алла ҳам жозибадорлиги билан мухлисларга манзур бўлди. Яккабоғлик Минглихон Ярашова, Китоб туманидан Азизахон Эрназаровалар айтган аллалар ҳам совринларга муносиб топилди. Саккиз ёшли Азиза Қурбонованинг «Укамга айтилган алла» номли чиқиши эса барчанинг олқишларини олди. Амир Темур номидаги маданият ва истироҳат боғининг «Ором» фольклор дастасининг якка ижрочиси Ойрўз Ҳасанованинг ижроси ҳам томошабинлар ва ҳакамлар ҳайъати эътиборидан четда қолмади.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ.

Мустақил республикамизда барча яхши нарсалар соғлом авлод камоли йўлида сафарбар этилмоқда. Негаки, болалар келажаги буюк давлатнинг истиқболи, эртасидир. Уларнинг бугунги камолида юртимизнинг эртаси акс этади.

Бу борада Қибрай туманида ибратли тадбирлар амалга оширилмоқда. Замонавий, ҳар тамонлама қулайликларга эга бўлган «Нилуфар» болалар боғчасининг фойдаланишга топширилиши ана шундай ғамхўрликлардан биридир. Айни кунда жажжилар масканида 120 нафар кичкинтой яйраб ўсиб, камолга етишмоқда. Меҳрибон тарбиячилар, қўли гул ошпазлар улар хизматида.

Суратда: боғча мудираси Боғдагул Қобулова кичкинтойлар даврасида.
Даврон АҲМАД олган сурат

ҚУТЛАЙМИЗ

Қадрли Мамат Жумақулов!

Таваллуд топган кунингизга ярим аср тўлиши муносабати билан Усмон Юсупов туманидаги Ғафур Ғулом номли қоракўл-наслчилик жамоа-ширкат хўжалиги чорвадорлари, «Авазчўл» қишлоқ фуқаролар йиғини, барча дўсту ёронларингиз, қариндош-уруғларингиз номидан чин дилдан муборакбод этамиз.

Самарқанд қишлоқ хўжалик олийгоҳини тугатганингиздан бери шу соҳанинг мутахассиси сифатида чорвачиликни ривожлантиришга муносиб улуш қўшиб келаётганлигингизни кўпчилик яхши билади ва хизматларингизни эътироф этади. «Нишон» давлат-наслчилик хўжалигида ферма мудири бўлиб ишлаган даврингизда тармоқни ривожлантириш бўйича яхшигина тажриба орттирган бўлсангиз, кейинги ўн етти йил давомида йирик чорвачилик хўжалиги — Ғафур Ғулом номли қоракўл-наслчилик жамоасига раҳбарлик қилиш жараёнида ташкилотчилик ва меҳнаткашларга ғамхўрлик кўрсатиш сингари фазилатларингиз янада яққол намоён бўлганлигини фақат Усмон Юсупов тумани эмас, балки Қашқадарё вилояти агросаноат мажмуи ходимлари алоҳида таъкидлайдилар. «Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалик ходими» фахрий унвонига, кўплаб бошқа нишонларга сазовор бўлганлигингиз кўп йиллик меҳнатларингиз қадрланаётганлигидан далолат беради.

Сиз учун ғоят қувончли кунда қутлар эканмиз, сиҳат-саломатлик, узоқ умр тилаб, турмуш ўртоғингиз Сафаргул Норбоева билан тарбиялаб вояга етказган саккиз нафар фарзандларингиз, набираларингизнинг орзу ҳавасини камолини кўришларингизни, катта хонадонингиздан қут-барака аримаслигини ният қиламиз.

Ҳисров ДЕҲЛАВИЙ

МЕҲНАТ ВАСФИ

Эртага қолмаса бугуннинг иши,
Бу дунёда ғолиб яшар ҳар киши.

* * *

Бошни кўтармаса уйқудин деҳқон,
Чумчуқ ихтиёри бўлур бор хирмон.

* * *

Таъмадин доимо бўлгай юзинг зард,
Фақат пешона тер қилгай сени мард.

* * *

Жаҳонда дилтанглик барги гиёҳдир,
Шодлик ноёбу меҳнат шаҳон-шоҳдир.

* * *

Боғбон иш пайида бўлмаса андак,
Ҳар томонни босиб кетар тиканак.

* * *

Кимнинг агар бўлса баланд ҳиммати,
Эски кийимда ҳам зўрдир иззати.

* * *

Ҳалол ишлаб топсанг гар арпа донин —
Яхшидир егандан бировлар оқ нонин.

* * *

Қанча кўп қайнаса лойқа қанд суви,
Новвоти шунчалик тиниқ бўлғуси.

* * *

Бекор иш кетидан ким чопди зинҳор,
Танбалу бекордан минг бор у бекор.

* * *

Кимки меҳнат-ла қадам қўйди тоғ-чўлга,
Хазина калитин киритур қўлга.

Тошкент шаҳар Собир Раҳимов тумани давлат солиқ инспекцияси томонидан Михром Имомов номига берилган А №034047-рақамли йўқолган қайд гувоҳномаси бекор қилинади.

ДЎМБИРА САДОСИ

Республика халқ ижоди ва маданий-маърифий ишлар маданият марказида бўлиб ўтган Тошкент вилояти «Бахши оқинлар» кўрик-танловида Чирчиқ шаҳри, Қибрай, Оҳангарон, Паркент, Юқори Чирчиқ, Тошкент туманларидан келган бахши оқинлар ўз санъатларини намойиш қилдилар. Бу кўрик-танловда икки йўналиш: бахшичилик ва оқинчилик йўлида чиқишлар бўлди. Иштирок этган ҳар бир қатнашчи ўз йўналиши бўйича маҳоратини намойиш этди. Бахшичилик санъати бўйича олий ўрин Бўка туманидан келган 73 ёшли халқаро айтишув совриндори Чори бахши Эгамовга, оқинчилик бўйича биринчи ўрин паркентлик Нурхон Тўймеқуловага, иккинчи ўрин Қибрай туманидан Қулмахон Дўсейновга, Чирчиқ шаҳридан Ашírмат Мусаевга, учинчи ўрин Қибрай туманидан Маҳкамбой Умаровга ва ниҳоят рағбатлантирувчи ўринлар Юқори Чирчиқ туманидан Хонзода Сафаровага ҳамда Оҳангарон туманидан Келсин Эргашевга насиб қилди. Ҳакамлар ҳайъати кўрик-танловда юқори ўринларга сазовор бўлганларни республика кўрик-танловига тавсия қилдилар.

Бир сўз билан айтганда, Тошкент вилояти маданият маркази ҳамкорликда ўтказган бу тадбир халқимизнинг истеъдодларга бойлигидан ва бу йўналишда бой анъаналар давом этаётганлигидан далолатдир.

Лазиз АЗИЗОВ,

Тошкент вилояти илмий услубиёт маданият марказининг катта илмий ходими.

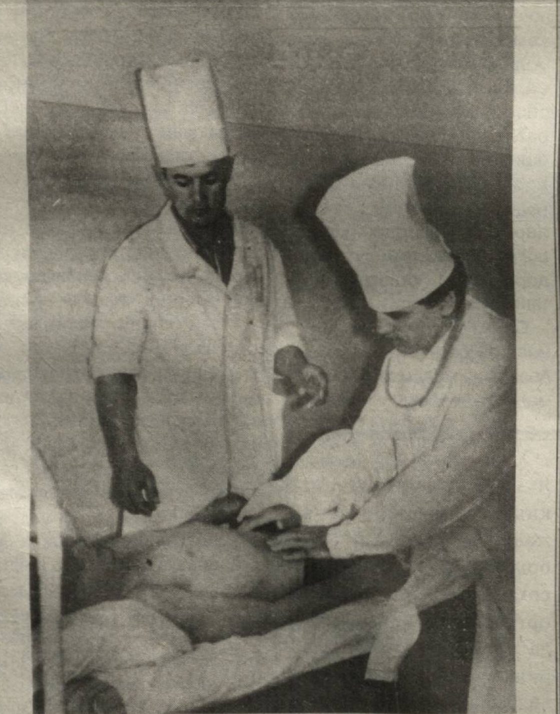

Жарроҳлик тиббиёт фанида энг масъулиятли ва нозик соҳадир. Шунинг учун ҳам жарроҳлар ҳар тамонлама билимдон, ўткир зеҳнли, фаҳм-фаросатли, ўта маданиятли ва ширинсўз инсонлар бўлишлари зарур. Шу билан биргаликда улар бемор қалбида ишонч отлиқ чироқни ҳам ёқишлари керак. Муҳиддин Рамазонов ана шундай ўз касбини суйган, унинг барча севинчу ташвишларини ҳаётининг мезони деб билган шифокорлардан. У узоқ йиллардан бери Когон шаҳар шифохонасининг 1-жарроҳлик бўлимини бошқариб келаётир.

Унинг беминнат хизматидан аҳоли беҳад мамнун.

Суратда: тажрибали жарроҳ М.Рамазонов ҳамкасби И.Нуъмонов билан янги келган беморга ташҳис қўяётган пайт.

Б.ИСМОИЛОВ олган сурат.

ТУЛКИЛАР НАЙРАНГИ

Тулкилар ҳаётини кузатар эканмиз, бу жониворларнинг яшаш шароитларига мослашган феъл-атворларида ғаройиб топқирликлари, найранг ҳамда айёрликларининг гувоҳи бўламиз. Овчиларнинг тулкилар ҳақидаги ҳикоялари ҳамда олимларнинг фикрлари юқоридаги сўзимизни тасдиқлайди. Баъзан янги-янги тафсилотлар билан тўлдиради. Агар бўри уя солиш, овқат топиш, ўзидан кучли душманларидан сақланиш каби эҳтиёжларда ўз кучи ва чидамлилигига таянса, тулки кўпроқ муғомбирлиги, ҳийласига ишониб бажаради. Овчилар қуйидагича воқеаларни ҳикоя қиладилар. Балиқ кўп буладиган сув ҳавзаси жойлашган қишлоқлардаги аҳоли тулкиларнинг ўрдак ва товуқларга хуружларидан сақланиш учун кўпинча балиқларнинг бошларини заҳарлаб уларнинг йўлларига қўйишади. Тажрибали тулкилар эса бу заҳарланган балиқ бошларидан ўзларига ўлжа ушлашда фойдаланишади. Улар балиқ бошларини йиғиб, ўзлари беркинган ердан нарироққа қўйиб, балиқ бошларига қўнган қушларни фурсат пойлаб тутиб олишади.

Тулки ҳаётини тинч, осуда ўтишини ўйлайди. Шунинг учун ҳам у хавфсиз жойда уя солади. Шу боис тулки уя учун турли жарликлар, тоғ ёнбағирликлари, адирларни танлайди. Айниқса тулки уяси тоғ ёнбағирларида кўпроқ учраб, у жойлардаги катта тошлар рақиблардан ҳимояланиш, ўлжаларни пойлаб туриш учун хизмат қилади. Бундан ташқари тоғ ёнбағирларида уя қурадиган қушларнинг тухумлари ва полапонлари ҳам тулкиларга тайёр ўлжа ҳисобланади.

Тулки ерни ковлаб уя қилади, уядан у бир неча томонга ер ости йўллари чиқаради. Бундан чиққан тупроқ уюмларини у анча узоққа олиб бориб текислаб қўяди. Хавф туғилганда уясидан чиқадиган йўлларни энг хатарсизи орқали қочиб қолади. Баъзи ҳолларда тулки бошқа ҳайвонларнинг уяларини ҳийла билан эгаллаб олади. Тулки кўпроқ бўрсиқ уясини «хуш кўрар» экан. Бўрсиқ ўз уясини доимо тоза тутувчи ҳайвондир. Унинг «озода» лиги эса уясидан ажраб қолишига сабаб бўлади. Тулки бўрсиқ уясини эгаллаш учун узоқ кузатишлар олиб бориб, эгасини қайси пайтларда уяни ташлаб ташқарида бўлишлигини аниқлайди. Бундан фойдаланиб тулки бўрсиқ уясини ифлослантириб чиқиб кетади. Бу ҳол бир неча марта қайтарилади ва уя тозалашдан зериккан бўрсиқ охири уни ташлаб кетади. Бўшаб қолган уя ана шу тарзда тулкиники бўлиб қолади.

Тулкилар кўпинча қишлоқларга товуқ ўғирлашга келиб туришади. Бунинг учун улар қишлоқ четига ярим тунда келишиб одамларни ухлаган-ухламаганлигини аниқлашади, сўнг итларнинг ҳам тинчиб, мудрашга тушганликларидан фойдаланиб, товуқларни олиб кетишади. Натижада уй эгалари аламларини итлардан оладилар, уларни урадилар.Бу ҳол итларнинг тулкиларга «адоват»ини кучайтиради. Итларнинг таъқибига учраган тулкилар ҳийла ишлатишиади. Итдан қутулиш учун тулки ўзини гоҳо сувга ташлаб, гоҳо учраган қўйлар устига чиқиб, маълум масофани босиб ўтгач, изини йўқотиб таъқибдан қутулиб кетади.

XIX асрда яшаб ҳаётининг кўп қисмини Сибир ўрмонларида ўтказган табиатшунос ва овчи А.Черкасов ўз китобида тулкилар мўйнасида кўпайиб кетган бургалардан қутулишда ажойиб ҳийла ишлатишлари ҳақида қизиқ маълумот беради. Тулки қуш пати ёки қуруқ хашакни тишлаб, сув бўйига келади. Сўнгра жуда оҳисталик билан думининг учини сувга солади, бургалар сувда қочиб юқорига ўрмалайдилар. Тулки ўз гавдасини сувга чуқурроқ ботиришда давом этаверганидан бургалар охири тулки тумшуғига, тумшуқ ҳам сувга ботгач, патга ўтадилар. Патни сувга оқизиб, тулки қирғоққа чиқади.

Тулки ўз ҳаёт тажрибаларини болаларига «насиҳатлар» қилиб, ўргатиб боради. Бу ҳақда кўпгина адабиётлар мавжуд. Ёзувчи Э.Септон Томпсоннинг «Ёввойи йўрға» китобида тулкининг ўз болаларига «ўгит»лари ёзилган. Тулки ўз боласига: зинҳор-базинҳор ўз изингда ухлама, бурнинг кўзингдан аввал юради, шундай экан, авволо бурнингга ишон, ўйдим-чуқур жар турганда текис йўлдан юрма, каби ўндан ортиқ «насиҳат»лар беради.

Тулкилар ҳақида бундай ҳикоялар кўп, биз улардан айримларнигина келтирдик, холос. Тулкиларнинг «тулкилик»ларини биз ўз тасаввуримиздаги айёрлик, муғомбирлик ўлчовлари билан баҳоламаслигимиз керак, чунки тулкининг «тулкиликлари» унинг табиатда тур сифатида сақланиб қолишига хизмат қилувчи хислатлари қаторига киради.

Козимжон ЗОКИРОВ,
Андижон Давлат университетининг доценти.

Теннис

СЕҲРИ ЎЗГАЧА

Эътироф қилиш жоиз: ҳар қандай янги тадбир каби «Ҳавас» теннис турнири ҳам аввалига баъзи бировларда ажабланиш уйғотган эди. Мусобақалар қизиган сайин қолган-қутган шубҳа-гумонлар ҳам тарқаб, ажабланиш ўрнини ҳавас ва ҳайрат эгаллади. Айниқса, чорак, ярим ва финал баҳсларидаги ғалабага иштиёқмандлик, самимий руҳ барчани хушнуд этгани аниқ.

Бошқа пайтлари ишдан ортмайдиган турли мавқедаги раҳбарларнинг спорт кийим-бошида теннис майдонига чиқиб, ҳимояда ёки ҳужумда рақибидан бўш келмаслик учун астойдил уринишаётганини, ютқазган тақдирда ҳам вазминликни қўлдан беришмаётганини кўрганингизда: «Балли, сизга» демасдан иложингиз йўқ. Зеро, сиртдан қарагангагина жамоатчилик олдида тамоман ўзгача қиёфада намоён бўлиш осон туюлади. Аслида эса одатий иш мароми, мавқе тақазо этадиган юмушни йиғиштириб қўйиб, қўлда ракетка билан кимгадир рақобат майдонга чиқишнинг ўзи бўлмайди.

Юртбошимиз ташаббуси билан ташкил этилган «Ҳавас» турнири турли мансабдаги етмишга яқин раҳбарлар учун жамоатчилик олдида ўзига хос синов бўлди. Иккинчидан, қатор вилоят, район ҳокимлари, уларнинг ўринбосарлари, вазирлар, бош вазир ўринбосарлари, йирик корхона ва ташкилотлар раҳбарлари спорт мусобақалари жараёнининг иштирокчиси сифатида ҳис этишди. Бундай тажриба ҳам бўлғуси фаолият давомида асқотиши турган гап.

Хуллас, «Ҳавас» турнирини шунчаки жўн мусобақа деб бўлмайди. Маҳорат жиҳатдан олиб қараганда ҳам ғолиб — Тошкент шаҳар «Йўловчитранс» уюмаси ҳайъати раиси Р.Ҳикматуллаев, иккинчи ўринни эгаллаган Тошкент шаҳар ҳокими ўринбосари Р.Шоабдураҳмонов, учинчи ўринни баҳам кўрган Бош вазир ўринбосари М.Усмонов ва соғлиқни сақлаш вазири Ш.Каримовларнинг ўйинида диққатга сазовор жиҳатлар яққол кўзга ташланди.

Худди шунингдек, чорак финалда тиришқоқлик кўрсатган Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек райони ҳокими Ш.Мирзиёев ва Жиззах вилояти ҳокими биринчи ўринбосари К.Қобилов ва бошқа қатнашчиларнинг сайъ-ҳаракатларидан кейинги сафар баҳслар янада қизғин ўтишини тахмин қилиш қийин эмас. Ушбу ҳолат қатнашчиларга топширилган кўп сонли совринларда ҳам акс этди.

«Қишлоқ ҳаёти» таҳририяти ҳам ўз соврини эгасини аниқлашда фақат ушбу мусобақа якунларини эмас, балки у ёки бу раҳбар умуман спортни ривожлантиришга қўшаётган ҳиссасини инобатга олди. Натижада Фарғона вилояти ҳокими Мирзажон Исломов таҳририятимиз таъсис этган «Ғалабага иштиёқи учун» соврини билан тақдирланди.

Мирзажон акани таништириб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак. У кишининг вилоятда спортни ривожлантириш ишига қўшаётган ҳиссаси ғоят салмоқлидир: «Нефтчи» кетма-кет тўрт марта футбол бўйича мамлакатимиз чемпиони бўлгани ёки айнан Фарғонада теннисни ривожлантиришга биринчилардан бўлиб киришилганини эслаш кифоядир.

Ўйлаймизки, «Ҳавас»нинг кейинги баҳсларида у киши ғалабага бўлган шахсий иштиёқини ҳам амалда намойиш этадилар...

Ш.АЛЛАМОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

Бош муҳаррир Неъмат ЁҚУБОВ
Рўзнома таҳрир ҳайъати: Расулмат ҲУСАНОВ, Мирзажон ИСЛОМОВ, Маҳмуд МИРЗАЕВ, Эркул ЗИКРИЁЕВ, Сиддиқжон МУҲАМЕДЖОНОВ, Мирғиёс ҚАЮМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Суннатилла САЙДАЛИЕВ, Обиджон ҒОФУРОВ (масъул котиб), Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ.

ҲОМИЙЛАР:
«ЎЗМЕВАСАБЗАВОТУЗУМСАНОАТ» УЮШМАСИ
«Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттузатиш» давлат-ширкат қўмитаси
«Қишлоқ ҳаёти» — «Қишлоқ ҳақиқати» газетасининг вориси

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32
ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 33-16-27. Масъул котиб — 33-09-93. Деҳқончилик бўлими — 36-56-35, 36-54-51. Ижтимоий ҳаёт бўлими — 36-56-34. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими —36-56-36. Ахборот ва спорт бўлими — 36-54-54. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 36-54-52.

Рўйхатдан ўтиш тартиб рақами 6. Буюртма Г— 0244, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 19.30

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. 1 2 3 3 4 6.